

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO
Latvijas
Nacionālā komisija

UNESCO LATVIJAS
NACIONĀLĀS KOMISIJAS
PĀRSKATS
2018

www.unesco.lv

[www.facebook.com/
UNESCOLNK](http://www.facebook.com/UNESCOLNK)

[twitter.com/
UNESCO_LNK](https://twitter.com/UNESCO_LNK)

[www.draugiem.lv/
UNESCO](http://www.draugiem.lv/UNESCO)

SATURS

- 4..... PRIEKŠVārds**
- 6..... UNESCO LATVIJAS NACIONĀLĀS KOMISIJAS DARBĪBAS
VISPĀRĒJS RAKSTUROJUMS**
- 6..... UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Asambleja
- 7..... UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbību regulējošie dokumenti
- 8..... UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas dalība padomēs un darba grupās
- 8..... Latvijas pieteikumi UNESCO iniciatīvām
- 10 LATVIJA UNESCO STARPVALDĪBU UN STARPTAUTISKAJĀS
INSTITŪCIJĀS**
- 10..... UNESCO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu
dalībvalstu Ģenerālās asamblejas 7. sesija
- 11..... UNESCO Starpvaldību komitejas kultūras izpausmju daudzveidības
aizsardzībai un veicināšanai 12. sesija
- 12 UNESCO UN UNESCO LATVIJAS NACIONĀLĀS KOMISIJAS
DARBĪBAS POPULARIZĒŠANA**
- 12..... UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas publicitāte plašsaziņas līdzekļos
- 13..... UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas komunikācija tiešsaistē
- 15..... UNESCO nedēļa Latvijā 2018
- 16..... Interneta vietnes UNESCO Dārgumi Latvijā un UNESCO programma
„Pasaules atmiņa”
- 17 UNESCO IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA**
- 17..... Globālā kustība „Izglītība visiem” un rīcības plāns „Izglītība 2030”

20..... Globālās rīcības programma „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai”

22..... Attīstības sadarbības īstenošana izglītības jomā

26 UNESCO ZINĀTNES PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA

26..... L'ORÉAL Baltic stipendija „Sievietēm zinātnē”

28..... UNESCO programma „Cilvēks un biosfēra”

30 UNESCO KULTŪRAS PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA

30..... Kultūras mantojums ilgtspējīgai attīstībai

32..... Nemateriālā kultūras mantojuma izcelšana

32..... UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkls „Stāstu bibliotēkas”

35..... Starpkultūru dialogs un kultūras izpausmju daudzveidība

38 UNESCO KOMUNIKĀCIJU UN INFORMĀCIJAS PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA

38..... UNESCO programma „Pasaules atmiņa”

40..... Medijpratības un informācijpratības veicināšana

PRIEKŠVārds

2018. gadā, atzīmējot Latvijas valsts simtgadi un Eiropas Kultūras mantojuma gadu, vairāk nekā jebkad apzinājāmies mirkļa vienreizīgumu un trauslumu reizē. Kas mums ir jādara, lai emocijas, kuras radušās kopā sanākot XXVI Vispārējo latviešu Dziesmu un XVI Deju svētkos, pārtaptu darbos, kas ļauj jaunā kvalitātē ieraudzīt vērtības kultūrā, izglītībā un zinātnē? Kā nosargāt kultūras mantojumu, kuru šobrīd apdraud ne tikai laika ritējums un vides apstākļi, bet arī cilvēku vardarbība, kultūras vērtību izmantošana noziedzīgiem nolūkiem? Kā jāaug zināšanu sabiedrībai, lai tā spētu atšķirt graudus no pelavām, kā medijpratība var kļūt par orientieri mūžam mainīgajā pasaulē un kādai ir jābūt izglītībai, lai ikvienu personību no patērētāja un lietotāja pārvērstu radītājā un devējā? Tādi bija jautājumi, uz kuriem atbildes mēs radām, īstenojot UNESCO programmas Latvijā.

„Pacel citu, un tu celsies pats”, šī Raiņa atziņa ir vadmotīvs, kas caurvij UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbību izglītības jomā. Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” ietvaros kopā ar ekspertiem spriedām, kas nepieciešams, lai skolās un pirmskolās īstenotos iekļaujošā izglītība, savukārt akcija „Pasaules lielākā mācību stunda” aicināja skolotājus, bērnus un jauniešus, izzināt, kā ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi ir „tulkojami” darbībā, kas paver jaunus risinājumus problēmām sabiedrībā, vidē un ekonomikā. Pirmiedzīvotāju tiesības, sieviešu un bērnu tiesības, kā arī mediju drošība – bija tēmas, kuras vienoja jauniešus no Ukrainas, Latvijas un Igaunijas ANO simulācijas spēlē, bet uzņēmēji, skolu direktori un augstskolu mācībspēki diskutēja par izglītības iestāžu atvērtību inovācijām, veiksmīgiem sadarbības modeļiem un spēju domāt „ārpus kastes”. Spēju „iekāpt cita korpēs” stiprinājām arī īstenojot izglītojošo akciju „Cilvēks vidē”, kurā kopā ar Dabas aizsardzības pārvaldi, izglītības uzņēmumu „Lielvārds” un citiem sadarbības partneriem aicinājām bērnus un jauniešu iepazīt Latvijas dabas vērtības un bioloģisko daudzveidību un radīt aizraujošus fotostāstus.

Cilvēks ir tas, kurš sasaista vietu ar tradīciju un dod tai dzīvību, cilvēks ir tas, kura spēkos ir iedvesmot, iespaidot un saglabāt. 2018. gadā Latviju apceļoja izstāde „Mantojuma stāsts – mans stāsts, tavs stāsts”, kas atklāja

kultūras mantojuma nozīmi sabiedrības un ikviena dzīvē, sasaucoties ar vispasaules UNESCO kampaņu *#Unite4Heritage*, kas mudina aizsargāt un saglabāt mantojuma vērtības, atbilstoši UNESCO 1970. gada Konvencijai par kultūras priekšmetu nelikumīgas ieviešanas, izvešanas un īpašumtiesību maiņas aizliegšanu un novēršanu, kurai Latvija pievienojās 2018. gada nogalē. Savukārt, izceļot UNESCO 1972. gada Konvenciju par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzības principus, savu darbību 2018. gadā uzsāka projekts „UNESCO jauno mantotāju skola” ar Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu.

Mēs zinām tik daudz, cik glabājam atmiņā – cilvēka saprātam ir attīstīta unikāla prasme sevis redzēto, dzirdēto, uztverto un izjusto dokumentēt, satverot gaistošo mirkli un saglabājot to atmiņā. Viena notvertā mirkļa kopija ir neatkārtojama un vienreizēja, bet saglabājot to *atmiņu nesējā*, arī citi to var atvērt, vairot un nodot tālāk. *Atmiņu nesēji* dod iespēju dalīties pieredzē un zināšanās. Lai iepazītu jaunus *atmiņu nesējus*, kas iekļauti UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” nacionālajā reģistrā un glabā sevī Latvijas vēsturei un tās cilvēkiem svarīgus mirklus, Rundāles pilī pulcējam UNESCO LNK sadarbības tīklus – skolas, bibliotēkas un atmiņas institūcijas.

Lai stiprinātu kolektīvo atmiņu, kuras novērtēšana un saglabāšana nepieciešama kopīgas identitātes, vēsturiskās apziņas un vērtību veidošanai, UNESCO nedēļā aicinājam ikvienu Latvijas iedzīvotāju iesaistīties prasmīgā un avotkritiskā materiālo un nemateriālo dabas un kultūras mantojuma vērtību dokumentēšanā, radot tām vietu informatīvajā telpā, sagatavojot reportāžu (videosīžetu, audiotāstu, bloga rakstu) par kādu Latvijas mantojuma vērtību, kā arī digitalizējot savai ģimenei nozīmīgas fotogrāfijas vai atmiņu stāstus ar kultūrvēsturisku nozīmi.

Blakus cilvēka un dabas radītājām vērtībām arvien uzstājīgāk sevi piesaka mākslīgais intelekts, jo īpaši virtuālajās platformās. Lai rosinātu diskusiju par digitālās pasaules izaicinājumiem ar akadēmiskās vides pārstāvjiem un mediju ekspertiem no dažādām pasaules valstīm un dalītos ar labās prakses stāstiem, Rīgā notika globālais jaunatnes forums „Medijpratība algoritmu laikmetā: jaunatnes formula”, kuru atklāja UNESCO ģenerāldirektors vietnieks Moezs Šakšuks.

Mākslīgais intelekts, tā radītie izaicinājumi, līdz ar radošo industriju izaugsmi un kultūras attīstību digitālajā vidē, bija arī UNESCO 2005. gada Konvencijas par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu starpvaldību komitejas redzeslokā, kurā Latvija ir aktīvi iesaistījusies delegācijas vadītājas, Latvijas Kultūras akadēmijas rektores Rūtas Muktupāvelas vadībā. Savukārt cīņa pret dezinformāciju, kas arī īpaši izplatīta digitālajā vidē, ir viena no Latvijas izvirzītajām prioritātēm UNESCO Starptautiskās programmas komunikācijas attīstībai starpvaldību padomē, kur Latviju pārstāv žurnāliste Sanita Jemberga.

„Katra kustība ieiet kopdarbā” – lai Aspazijas teiciens ir kā pateicība visiem UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas sadarbības tīkliem un partneriem par atsaucību, līdzdalību un UNESCO vērtību stiprināšanu Latvijā un pasaulē.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas
ģenerālsekretāre **Baiba Moļņika**

UNESCO LATVIJAS NACIONĀLĀS KOMISIJAS DARBĪBAS VISPĀRĒJS RAKSTUROJUMS

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Asambleja

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija (turpmāk tekstā – UNESCO LNK) ir atvasināta publisko tiesību juridiska persona un darbojas Ministru kabineta pārraudzībā. UNESCO LNK mērķis ir stiprināt izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas lomu valsts un sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā, valstiskuma stiprināšanā, demokrātisko vērtību īstenošanā un nabadzības mazināšanā, kā arī sekmēt sabiedrības labklājību, tās locekļu līdztiesību un savstarpēju cieņu Latvijā.

Galvenās UNESCO LNK funkcijas ir nodrošināt un koordinēt sekmīgu Latvijas dalību UNESCO; būt par informācijas, koordinācijas un sadarbības veidošanas centru Latvijā UNESCO darbības ietvaros; izstrādāt un apstiprināt rīcības plānus UNESCO programmu īstenošanai; organizēt un koordinēt starpdisciplināru šo plānu izpildi; veidot, uzturēt un attīstīt sadarbības tīklus; sniegt atzinumus, paust viedokli un izteikt priekšlikumus par UNESCO izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas jomas jautājumiem; kā arī piedalīties UNESCO un ar to saistīto starpvaldību un starptautisko organizāciju darbā.

UNESCO LNK prezidents ir kultūras ministrs, bet viceprezidenti – izglītības un zinātnes ministrs un ārlietu ministrs. UNESCO LNK augstākā lēmējinstāncija ir tās Asambleja, kuras sastāvā darbojas 21 loceklis, pārstāvot gan valsts, gan nevalstisko sektoru ar UNESCO darbību saistītos jautājumos. UNESCO LNK administratīvo darbu vada ģenerālsēkretārs.

2018. gadā klātienē notika trīs UNESCO LNK Asamblejas sēdes (22. februārī, 13. jūnijā un 21. septembrī), kā arī saskaņā ar UNESCO LNK Nolikuma 29. punktu par lēmumu pieņemšanas rakstisko procedūru vairāki jautājumi tika izskatīti un par tiem pieņemti lēmumi, elektroniski sazinoties ar UNESCO LNK Asamblejas locekļiem. Kopumā Asambleja 2018. gadā pieņēma 9 lēmumus.

2018. gadā UNESCO LNK Asambleja izskatīja un pieņēma pārskatu par darbu 2017. gadā, apstiprināja darba plānu 2018. gadam, lēma par UNESCO LNK patronāžas piešķiršanu biedrības „Baltic Human Right Society” projektam „Cilvēktiesību gids: tiešsaistē pieejama pašpalīdzības, izglītības un sadarbības platforma cilvēktiesību izglītībai Baltijā”, Jūrmalas Mākslas skolas XVIII starptautiskajam vizuālās mākslas konkursam „Es dzīvoju pie jūras” un biedrības „Trejdegnis” rīkotajai starptautiskajai bērnu un jauniešu vizuālās mākslas izstādei, apstiprināja Latvijas pieteikumus UNESCO Līdzdalības programmai 2018.–2019. gadam un Latvijas pieteikumus UNESCO svinamo dienu kalendāram 2020.–2021. gadam, iepazīnās ar aktualitātēm Latvijas pieteikumu sagatavošanā UNESCO Pasaules mantojuma sarakstam un UNESCO kultūras un mantojuma konvenciju īstenošanas ziņojumu sagatavošanas kārtībā.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbību regulējošie dokumenti

Pamatojoties uz UNESCO vidējā termiņa stratēģiju 2014.–2021. gadam un nacionālajiem plānošanas dokumentiem, 2014. gadā tika apstiprināta UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības stratēģija 2014.–2021. gadam. Stratēģija septiņiem gadiem definē trīs prioritāros rīcības virzienus, kuriem tiks pievērsta lielāka uzmanība un resursi, kā arī nosaka vēl četrus rīcības virzienus, kuru ietvaros UNESCO LNK īsteno savu darbību un funkcijas.

UNESCO LNK darbības stratēģijas pamatā ir trīs būtiski UNESCO darbības pamatprincipi. Pirmkārt, tās centrā ir cilvēks – radoša un mūža garumā sevi pilnveidojoša personība. Otrkārt, stratēģija uzsver, ka gadsimtu gaitā uzkrātās cilvēces kultūras bagātības ir liecība par iepriekšējo paaudžu sasniegumiem, kuru tālāka izmantošana, saglabāšana un pārmantošana ir iespēja un resurss turpmākai Latvijas ilgtspējīgai izaugsmei. Kā arī, UNESCO sekmīgu darbību raksturo katras valsts gatavība dalīties ar savām idejām un pieredzi, t.i., Latvijas intelektuālais guvums no iekļaušanās UNESCO darbībā ir jāsaista kopā ar Latvijas devumu citām pasaules tautām un valstīm.

Stratēģijā ir noteikti septiņi UNESCO LNK rīcības virzieni Latvijā:

1. Aizsargāt, attīstīt un nodot nākamajām paaudzēm mantojumu;
2. Veicināt saikni starp zinātņi un sabiedrību un veidot ētisku un iekļaujošu zinātnes politiku ilgtspējīgai attīstībai;
3. Iedrošināt mācāmos būt radošiem un atbildīgiem savas valsts un pasaules pilsoņiem;
4. Veicināt vārda brīvību, daudzveidīgas mediju vides attīstību un pieeju informācijai un zināšanām;
5. Veidot izglītības sistēmu, kas veicina kvalitatīvu mūžizglītību un mācīšanās iespējas visiem, un veidot nākotnes izglītības dienaskārtību;
6. Stiprināt sadarbību zinātnē un kultūrā miera, ilgtspējas un sociālās iekļaušanās veicināšanai un starpkultūru dialoga sekmēšanai;
7. Padziļināt izpratni par radošumu un kultūru daudzveidības izpausmes veidiem.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas dalība padomēs un darba grupās

2018. gada laikā UNESCO LNK darbojās šādās padomēs:

- › Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības padomē;
- › Strūves ģeodēziskā loka saglabāšanas un attīstības padomē;
- › Dziesmu un deju svētku padomē;
- › Baltijas valstu komitejā Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanai un attīstībai;
- › Nacionālajā kultūras padomē;
- › Nemateriālā kultūras mantojuma padomē;
- › Valsts kultūrkapitāla fonda padomē;
- › Konsultatīvajā padomē „Izglītība visiem”;
- › Attīstības sadarbības konsultatīvajā padomē;
- › Informācijas sabiedrības padomē;
- › Sadarbības padomē Grobiņas novada arheoloģiskā mantojuma saglabāšanai un attīstībai;
- › Dabas parka „Daugavas loki” konsultatīvajā padomē;
- › Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta konsultatīvajā padomē.

Darba grupās:

- › Kultūras zīmes „Latviskais mantojums” piešķiršanas komisijā;
- › Mediju tiesiskā regulējuma darba grupā;
- › Konkursa „Latvijas kultūras kanons” žūrijas komisijā;
- › Pārresoru koordinācijas centra vadītājā Latvijas ziņojuma Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu sagatavošanas neformālajā darba grupā.

Latvijas pieteikumi UNESCO iniciatīvām

■ Pieteikums Bahreinas karaļa Hamada Bin Isa Al Halifa balvai par informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu izglītībā

Bahreinas karaļa Hamada Bin Isa Al Halifa balvu kopš 2005. gada piešķir personām, valsts iestādēm vai nevalstiskajām organizācijām par radošu un inovatīvu pieeju mācīšanas un mācīšanās procesam, izmantojot IKT.

2017. gadā Izglītības un zinātnes ministrija balvai izvirzīja divus pretendentes: *Dr.sc.ing.* Borisu Mišņevu un uzņēmumu „IT Education Foundation” par ieguldījumu IKT izmantošanā kvalitatīvas izglītības pieejamības veicināšanā. Abi kandidāti tika atzinīgi novērtēti, iekļūstot veiksmīgāko projektu sarakstā, un 2018. gadā tika uzaicināti uz UNESCO galveno mītni Parīzē, lai iepazīstinātu ar savu pieredzi ekspertus no visas pasaules.

2018. gada balvas vadmotīvs bija inovatīvu IKT izmantošana izglītības nodrošināšanā mazaizsargātākajām iedzīvotāju grupām (*the use of innovative ICT to ensure education for most vulnerable groups*), kas ir cieši saistīts ar ANO Ilgtspējīgas attīstības 4. mērķi: kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības nodrošināšana un mūžizglītības iespēju veicināšana visiem. Izglītības un zinātnes ministrija balvai izvirzīja Baltijas Datoru akadēmiju, atzinīgi novērtējot sadarbību pieaugušo izglītībā reģionos.

■ Pieteikums UNESCO balvai meiteņu un sieviešu izglītībā

Ik gadu UNESCO piešķir balvu indivīdiem vai institūcijām, kas veicinājuši meiteņu un sieviešu izglītību un devuši ieguldījumu 4. un 5. ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniegšanā.

Balvu var saņemt programma vai projekts, kas tieši vērsts uz meiteņu un sieviešu izglītošanu un kam ir kvalitatīvi vai kvantitatīvi pierādāmi rezultāti. Balvai var pieteikt programmas un projektus, kas ir ietekmīgi (piemēram, veicinājuši uzskatu un attieksmju maiņu, kas sekmē dzimumu līdztiesību, uzlabojuši mācību rezultātus u.c.), inovatīvi (piemēram, inovatīvas tēmas, metodes, ideju izplatīšanas kanāli u.c.), ilgtspējīgi (piemēram, indivīds vai iestāde projektu apņēmusies turpināt vai izmantot tā laikā gūto pieredzi un materiālus tālākajā darbā).

2018. gadā balvai no Latvijas izvirzīts centra „Marta” projekts „*Youth – Dare to Care*”, kas vairo izpratni par dzimumu līdztiesību, izaicina tradicionālos dzimumu stereotipus un līdz ar to mazina jauniešu risku piedzīvot vardarbību un iekļūt cilvēku tirdzniecībā.

Projektā izmantota neformālās izglītības metode jeb zēnu un meiteņu grupu metode, kas paredz darbu atsevišķās grupās zēniem un meitenēm speciāli apmācītu līderu vadībā. Uz dzimumu balstītā vardarbība sakņojas gan sieviešu, gan vīriešu dzimumu lomu uztverē, tāpēc ir svarīgi strādāt ne tikai ar meitenēm, lai pasargātu no upura pieredzes, bet iesaistīt arī zēnus, lai viņi nekļūtu par varmākām.

■ Pieteikums UNESCO Līdzdalības programmai 2018.–2019. gadam

2018. gadā UNESCO LNK sagatavoja un iesniedza 2 pieteikumus projektu īstenošanai UNESCO Līdzdalības programmas ietvaros 2018.–2019. gadā. UNESCO Līdzdalības programmai UNESCO dalībvalstis var pieteikt projektus un iniciatīvas, kuras tiek īstenotas UNESCO ideju veicināšanai un atbalstam dalībvalstīs.

Projekta konkursā tika atbalstīti abi iesniegtie projekti „UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas līdzdalība 4. Ilgtspējīgas attīstības mērķa popularizēšanā un sasniegšanā Latvijā”, kura ietvaros tiks īstenotas aktivitātes (apmācību semināri, konference un informatīvo materiālu izstrāde), kas veicinās LNK sadarbības tīklu (UNESCO asociētās skolas, sadarbības tīkla „Stāstu bibliotēkas” bibliotēkas, atmiņas institūcijas, UNESCO katedras un pašvaldības) iesaisti Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā un projekts „Valodnieka, etnogrāfa, folklorista un sinologa Pētera Šmita 150. gadadienas atzīmēšana”, kurā plānots organizēt starptautisko konferenci un izdot rakstu krājumu, kā arī sagatavot izstādi par Pētera Šmita darbību un sasniegumiem.

Projektos plānotās aktivitātes tiks īstenotas 2019. gadā.

LATVIJA UNESCO STARPVALDĪBU UN STARPTAUTISKAJĀS INSTITŪCIJĀS

UNESCO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu dalībvalstu Ģenerālās asamblejas 7. sesija,

UNESCO galvenā mītne Parīzē, Francijā
(2018. gada 4.–6. jūnijs)

Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu (turpmāk – Konvencija) dalībvalstu Ģenerālās asamblejas 7. sesijā piedalījās 177 valstis, kas pievienojās Konvencijai, kā arī novērotāji no dažādām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un valstīm, kas Konvenciju nav ratificējušas. Latviju sesijā pārstāvēja Latvijas Kultūras akadēmijas pētnieces Anita Vaivade un Līga Ābele, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Kultūras sektora vadītāja Ieva Švarca, kā arī Latvijas pastāvīgā pārstāvja OECD un UNESCO vietniece Evelīna Melbārzsde.

Konvencijas Ģenerālās asamblejas darbs bija sadalīts sešās sesijās, kurās tika izskatīti 16 dienas kārtības jautājumi. Tostarp rezultatīvo rādītāju ietvardokuments Konvencijas ietekmes izvērtēšanai, jaunā Konvencijas vadlīniju redakcija, nevalstisko organizāciju akreditācija u.c. jautājumi.

Konvencijas Ģenerālās asamblejas 7. sesijas laikā notika arī Starpvaldību komitejas nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai (turpmāk – Komiteja) vēlēšanas. Komitejas sastāvā tika ievēlētas šādas valstis: Nīderlande, Azerbaidžāna, Polija, Jamaika, Ķīna, Japāna, Kazahstāna, Šrilanka, Kamerūna, Džibuti, Togo un Kuveita. Komitejā darbu turpinās: Austrija, Kīpra, Armēnija, Kolumbija, Kuba, Gvatemala, Filipīnas, Maurīcija, Senegāla, Zambija, Libāna un Palestīna.

Ar visiem Konvencijas Ģenerālās asamblejas 7. sesijā izskatītajiem jautājumiem un pieņemtajām rezolūcijām iespējams iepazīties: <https://ich.unesco.org/en/7ga>.

Latvija delegācija sagatavoja un prezentēja pozīciju par pieciem dienas kārtības jautājumiem: Konvencijas sekretariāta darbības ziņojumu, dokumentu par Nemateriālā kultūras mantojuma fonda resursu izlietojumu, rezultatīvo rādītāju ietvardokumentu Konvencijas ietekmes izvērtēšanai, pārstrādāto Konvencijas vadlīniju redakciju un nevalstisko organizāciju akreditāciju.

Konvencijas Ģenerālās asamblejas 7. sesijas ietvaros 2018. gada 6. jūnijā tika rīkots Latvijas – Francijas valstu satelītpasākums – nemateriālā kultūras mantojuma nacionālo tiesību pētniecības projekta „Osmoze” prezentācija. Latvijas un Francijas nemateriālā kultūras mantojuma pētnieki iepazīstināja UNESCO starptautisko sabiedrību ar pētniecības projekta rezultātiem, kas apskata dažādu pasaules valstu pieredzi nacionālās likumdošanas ietvara izveidē, kas regulē nemateriālā kultūras mantojuma jautājumus.

UNESCO Starpvaldību komitejas kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzībai un veicināšanai 12. sesija,

UNESCO galvenā mītne Parīzē, Francijā (2018. gada 11.–14. decembris)

UNESCO Starpvaldību komiteja kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzībai ir viena no institūcijām, kas lemj par Konvencijas par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu (turpmāk – Konvencija) piemērošanas politiku un praksi. Komitejas sesijā piedalījās 24 tajā ievēlētās dalībvalstis, UNESCO dalībvalstis, kuras ir pievienojušās Konvencijai, bet nav Komitejas locekles, kā arī novērotāji no organizācijām, kas līdzdarbojas Konvencijas īstenošanā – pilsoniskās sabiedrības un nevalstisko organizāciju pārstāvji.

Latviju sesijā pārstāvēja delegācijas vadītāja, Latvijas Kultūras akadēmijas rektore Rūta Muktupāvela, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas ģenerālsekretāre Baiba Moļņika, Latvijas pastāvīgā pārstāvja OECD un UNESCO vietiece Evelīna Melbārzde un Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departamenta direktore Laura Turlaja.

Komitejas sesijas darba kārtība bija sadalīta astoņās sesijās. Sesijas ietvaros notika arī diskusiju cikls *Create I 2030 talks* (Radi I 2030 sarunas) par sieviešu lomu digitālās mākslas projektos, par mākslinieciskās izpausmes brīvību un pilsonisko sabiedrību kā veiksmīgas kultūras pārvaldības priekšnosacījumu, kā arī par digitalizācijas, tai skaitā, mākslīgā intelekta un cilvēka jaunrades attiecībām.

Latvija pārstāvji sagatavoja un prezentēja pozīciju par pieciem dienas kārtības jautājumiem – Sekretariāta ziņojumu par 2018. gada aktivitātēm, Četrģades periodiskajiem ziņojumiem: jaunu ziņojumu iesniegšanu, kapacitātes celšanas programmu un uzraudzību, Operacionālo vadlīniju pārskatīšanu, Ceļa karti kultūras daudzveidības izpausmju veicināšanai digitālā vidē un Sadarbības partneru informēšanas stratēģijas projektu, kā arī aktīvi iesaistījās diskusijās, uzdodot jautājumus un paužot viedokļus.

Sesijas noslēgumā notika Komitejas biroja vēlēšanas. Dalībvalstis, kas tika ievēlētas birojā, ir Argentīna, Horvātija, Somija, Korejas Republika, savukārt biroja prezidents būs Kenijas pārstāvis. Tika apstiprināts arī nākamās Komitejas sesijas datums, tā notiks no 2020. gada 11.–14. februārim UNESCO galvenajā mītnē Parīzē (Francija).

Ar visiem Sesijā izskatītajiem jautājumiem un pieņemtajiem lēmumiem var iepazīties: <https://en.unesco.org/creativity/governance/statutory-meetings/intergovernmental-committee/12th>.

UNESCO UN UNESCO LATVIJAS NACIONĀLĀS KOMISIJAS DARBĪBAS POPULARIZĒŠANA

Lai informētu sabiedrību Latvijā un pasaulē par UNESCO un UNESCO LNK darbību un popularizētu tās principus, vērtības un idejas, UNESCO LNK saziņā ar sabiedrību 2018. gadā izmantoja vairākas metodes un dažādus komunikācijas kanālus:

1. mediju attiecības nacionālajos un reģionālajos plašsaziņas līdzekļos;
2. aktualitāšu publicēšana UNESCO LNK interneta vietnē www.unesco.lv;
3. regulāra komunikācija sociālajos tīklos [Facebook.com](https://www.facebook.com), [Twitter.com](https://twitter.com), [Draugiem.lv](https://www.draugiem.lv);
4. informācijas izplatīšana, izmantojot informatīvus materiālus, izdevumus un publikācijas.

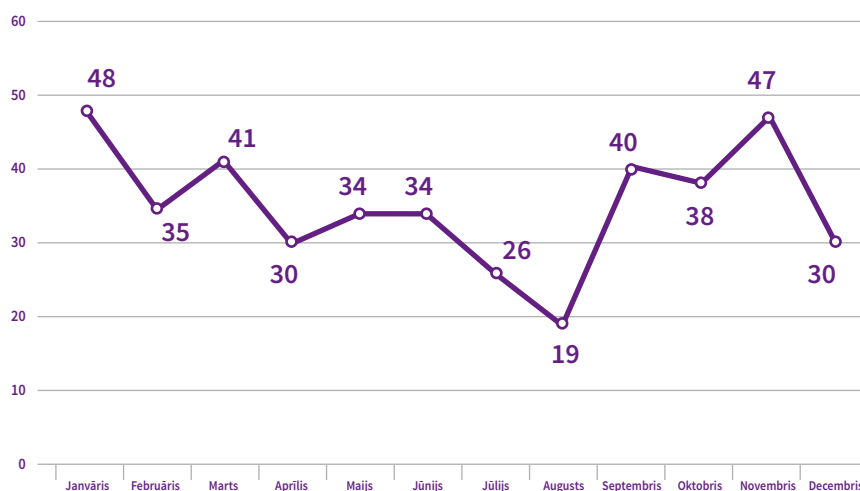
UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas publicitāte plašsaziņas līdzekļos

Viens no informācijas kanāliem, lai īstenotu komunikācijas uzdevumus, ir plašsaziņas līdzekļi. Lai nodrošinātu regulāru sabiedrības informēšanu par UNESCO programmu īstenošanu Latvijā un pasaulē un dažādām ar UNESCO darbību saistītām aktualitātēm, izmantojot plašsaziņas līdzekļus, 2018. gadā kopumā tika sagatavotas un nacionālajiem un reģionālajiem medijiem izplatītas 65 preses relīzes. UNESCO LNK sadarbības tīkli, kā arī valsts un pašvaldību institūcijas un citas partnerorganizācijas ir izteikti nozīmīgs resurss sabiedrības informēšanā un mērķauditoriju sasniegšanā gan sagatavojot un izplatot ziņas par notikumiem, kas saistīti ar UNESCO, gan publicējot to informatīvajos resursos (internetvietnēs un sociālo tīklu vietnēs).

Kopumā plašsaziņas līdzekļos 2018. gadā, izmantojot resursa [News.lv](http://news.lv) piedāvāto ARCIS publikāciju apkopojumu, konstatētas 422 publikācijas drukātajos un/vai interneta medijos, kur ziņots par UNESCO, UNESCO LNK aktivitātēm vai aktualitātēm vai pieminēts UNESCO vārds. Vidējais publikāciju skaits mēnesī sastāda 35 publikācijas.

UNESCO UN UNESCO LATVIJAS NACIONĀLĀS KOMISIJAS DARBĪBAS POPULARIZĒŠANA

Nacionāla mēroga mediji 2018. gada laikā biežāk vēstīja par sociālpolitiskām tēmām, iekļaujot UNESCO LNK aktualitātes un ekspertu viedokļus, piemēram, par izglītības jautājumiem vai kultūras mantojuma problemātiku, savukārt reģionālie mediji lielākoties bija ieinteresēti un atspoguļoja tās UNESCO LNK aktivitātes, kurās iesaistījās reģionālie pārstāvji, īpaši tematiskā UNESCO nedēļa 2018 „Izstāsti mantojumu!”, izglītības akcija „Pasaules lielākā mācību stunda” un arī izglītojošā akcija bērniem un jauniešiem „Cilvēks vidē”.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas komunikācija tiešsaistē

Lai nodrošinātu iespēju ikvienam uzzināt par aktualitātēm un notikumiem, 2018. gadā UNESCO LNK turpināja uzturēt mājas lapu internetā www.unesco.lv un vairākas patstāvīgas mājas lapas, kas izveidotas un darbojas atsevišķu UNESCO LNK projektu ietvaros – UNESCO LNK iniciatīvai „Stāstu bibliotēkas” (stastubibliotekas.com), programmai „Pasaules atmiņa” (atmina.unesco.lv), UNESCO Asociēto skolu tīklam (skolas.unesco.lv) un „UNESCO Latvijas dārgumi” (<http://unesco.lv/latvijasdargumi>).

UNESCO LNK mājas lapa pēc „Google Analytics” datiem 2018. gadā sasniegusi 6273 skatījumus un 3363 unikālās sesijas (2312 no Latvijas; 293 no Francijas; 129 no ASV).

2018. gadā tika turpināta komunikācija sociālajos tīklos – www.twitter.com, www.draugiem.lv un www.facebook.com, kuros regulāri publicētas UNESCO LNK ziņas par aktivitātēm Latvijā un ziņas par norisēm UNESCO un citās dalībvalstīs, pārpublicēti UNESCO un UNESCO LNK partneru ziņojumi, izveidotas foto reportāžu galerijas un izmantotas atsauces uz mediju publikācijām, kas veltītas kādai no UNESCO vai UNESCO LNK aktivitātēm. Sociālā tīkla vietnē www.facebook.com UNESCO LNK lapā publicētajam saturam 2018. gadā sekoja 1054 (2017. gadā tie bija 921) sociālā tīkla lietotāji (*Total Page Likes*) un 350 ieraksti/publikācijas, no kurām populārāko vidū pēc apmeklētāju iesaistes (*Like* vai *Share* darbības) bija fotoreportāžas no UNESCO LNK rīkotiem pasākumiem

(skatītākās – sadarbības tīklu konference Rundāles pilī par dokumentāro mantojumu; Globālās izglītības diena; stāstnieku tīkla seminārs „Stāstīšanas notikums”; izglītojošās akcijas „Cilvēks vidē” noslēguma pasākums; ieskats projekta „UNESCO Jauno mantotāju skola” restaurācijas nodarbībā), savukārt no saturiskiem tekstuāliem ierakstiem bija aicinājums pieteikties bezmaksas tiešsaistes kursam par tūrisma pārvaldību (virs 4800 lietotāju); aicinājums piedalīties akcijā „Cilvēks vidē” (virs 4500 lietotāju); ziņa par iespēju pieteikties L'OREAL stipendijai „Sievietēm zinātnē” (virs 2800 lietotāju). Tāpat populārāko (sasniedzamība virs 1000 lietotāju) vidū bija aicinājums piedalīties UNESCO nedēļas 2018 pasākumos „Izstāsti mantojumu!”; tematisks sveiciens Pasaules skolotāju dienā; ziņas par UNESCO rīkoto Globālo jaunatnes medijpratības forumu Rīgā; ziņa par bezmaksas metodisko materiālu kultūrvēsturē un aicinājums piedalīties Pasaules lielākajā mācību stundā. Tematiski 2018. gadā pie lasītākajiem un skatītākajiem sociālo tīklu ierakstiem uzskaitāmi tie, kuros ir vēstīts par Dziesmu un deju svētku tradīciju un par Baltijas ceļu (aicinājums dalīties ar savām fotoliecībām no notikuma un publiskots video par šo tematiku).

Sociālo tīklu vietņu ierakstu izpēte atklāj, ka sekotājiem saistošākie, neskaitot fotoreportāžas, ir viņu intereses tieši atspoguļojošo aktualitāšu ieraksti, piemēram, aicinājumi piedalīties konkrētās tematiskās iniciatīvās. Vienlaikus analīze liecina, ka aktīvākie sekotāji ir konkrēto UNESCO LNK tīklu loki: izglītības jomas pārstāvji un stāstniecības jomas aktivisti, kuri biežāk pauž savu atgriezenisko saiti sociālo tīklu ierakstiem un dalās ar informāciju tālāk. Vienlaikus šo rīcību mudina arī iespēja konkrētās institūcijas vai personas izcelt, tās „ietagojot”, ļaujot tām redzēt viņu pieminēšanu sociālo tīklu ierakstā, padarot ierakstus savstarpēji saistītus ar citiem sociālā tīkla vietnes Facebook lietotājiem (kā fiziskiem, tā institucionāliem).

Proti, populāri ir tie ieraksti, kuri individuāli uzrunā konkrētu sociālā tīkla lietotāju saturiskā ziņā, un ieraksti, kuros ir plašs fotomateriāls, kurā turklāt iespējams ieraudzīt sevi vai sev pazīstamus cilvēkus. Savukārt sociālajā tīklā www.twitter.com UNESCO LNK profila ierakstiem seko 898 (2017. gadā tie bija 874) lietotāji. Papildu UNESCO LNK oficiālajai lapai sociālajā portālā www.draugiem.lv tiek dublēts Twitter saturs. Draugiem.lv lapā pašreiz ir 134 (2017. gadā tie bija 138) sekotāji.

Tendences publicitātes jomā norāda uz nepieciešamību strādāt nacionālā mērogā ar problemātikas aktualizēšanu UNESCO pārziņā esošajos sektoros, nodrošinot ekspertu komentārus un viedokļus, tādejādi panākot rezonansi masu medijos, turpretī par ikdienas iniciatīvām notikumu kontekstā efektīvi jāturpina strādāt ar reģionālajiem medijiem, mērķauditoriju efektīvi sasniedzot papildus ar stratēģisku un regulāru komunikāciju sociālo tīklu vietnēs.

Lai arī publicitāte plašsaziņas līdzekļos ir būtiska un neatņemama ikdienas komunikācijas sastāvdaļa, mērķauditoriju sasniegšanā būtiski ir izmantot tiešo komunikāciju, ko iespējams īstenot, pateicoties sociālo tīklu platformām. Par to popularitāti liecina kā sekotāju skaita pieaugums, tā iesaistes rādītāji kā no privātpersonu, tā no institūciju profiliem, kas aug laika gaitā, apliecinot tuvumu mērķauditorijām un nepieciešamību veidot ikdienas komunikāciju digitālajā vidē.

UNESCO nedēļa Latvijā 2018

Laikā no 2018. gada 8. līdz 14. oktobrim notika UNESCO nedēļa Latvijā, kas ik gadu norisinās kopš 2011. gada, atzīmējot Latvijas pievienošanos UNESCO (1991. gada 14. oktobrī).

UNESCO nedēļa Latvijā ir platforma dažādu institūciju un nozaru sadarbībai, starptautiskas un nacionālas pieredzes, viedokļu un ideju apmaiņai, kā arī jaunu iniciatīvu īstenošanai. Tās laikā sadarbības partneri un atbalstītāji tika aicināti līdzdarboties UNESCO ideju un vērtību izcelšanā, lai sekmētu Latvijas ilgtspējīgu attīstību caur izglītību, zinātni, kultūru, komunikāciju un informāciju.

Viens no UNESCO uzdevumiem ir veicināt pieejamu un kvalitatīvu informācijas vidi, veidojot aktīvu un kritiski domājošu sabiedrību, kas novērtē un saglabā pārmantotās zināšanas. Tādēļ 2018. gada UNESCO nedēļa bija veltīta tēmai „Izstāsti mantojumu”, kuras laikā sabiedrība tika aicināta skaidrot mantojuma vērtības un radīt tām vietu informatīvajā telpā, iesaistoties prasmīgā materiālo un nemateriālo, dabas un kultūras mantojuma vērtību dokumentēšanā un kļūstot par Mantojuma stāstnieku, kurš stāstu pavēsta citiem klausāmā, skatāmā vai lasāmā veidā. Izvēloties sev saistošāko līdzdalības formu, UNESCO nedēļas laikā, ikviens interesents tika aicināts radīt savu mantojuma stāstu un dalīties ar to sociālajos tīklos un interneta vietnēs vai izmantot mācību procesā.

Lai sekmētu nedēļas uzstādīto mērķi un uzdevumu izpildi, tika sagatavots informatīvs ceļvedis, kurā īpaši tika akcentēta dokumentārā mantojuma un programmas „Pasaules atmiņa” nozīme mūsdienu informatīvās telpas izprašanā, mediju un informācijpratības prasmju attīstīšanā, kā arī tika sniegti piemēri iespējamām līdzdalības formām nedēļas aktivitātēs.

Papildus informācija par UNESCO nedēļu 2018 iegūstama <http://www.unesco.lv/lv/unesco-nedela-2018/unesco-nedela-2018-1/>

Nedēļas galvenais pasākums bija nodarbība – ievadlekcija UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” vērtību iepazīšanai, kas notika 2018. gada 12. oktobrī Latvijas Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā. Ar to tika aizsākts lekciju cikls skolēniem par UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā un Latvijas nacionālajā reģistrā iekļautajām dokumentārā mantojuma vērtībām. Cikla ievadlekcija bija veltīta J. K. Broces antikvārajai kolekcijai, kura 2017. gadā tika iekļauta UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā. J. K. Broce bija Latvijas vēstures avotu, vietu, notikumu un personu pētnieks un kalpo par piemēru tam, kā prasmīga tagadnes un pagātnes dokumentēšana var kļūt par neatsveramu un unikālu avotu mūsdienu cilvēkiem par aizgājušo laiku, radot saikni ar pagātņi un saglabājot dzīvas atmiņas.

Nodarbības mērķis bija attīstīt mērķauditorijas medijpratības un informācijpratības prasmes ar dokumentāro liecību radīšanas palīdzību. Lai mudinātu jauniešus līdzdarboties mūsdienu vērtību dokumentēšanā, lekcijas dalībniekiem tika dota iespēja iepazīt J. K. Broces kolekciju un apgūt reportāžu veidošanas prasmes, skatot dokumentāro mantojumu kontekstā ar mediju un informācijas pratību.

Interneta vietnes UNESCO Dārgumi Latvijā un UNESCO programma „Pasaules atmiņa”

Ņemot vērā, ka 2017. gadā notika UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālā reģistra papildināšana, sabiedrības informēšanas nolūkos bija nepieciešams atjaunināt informāciju par to UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas informatīvajos tiešsaistes resursos – UNESCO Dārgumi Latvijā (<http://latvijasdargumi.unesco.lv/lv/>) un UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” (<http://memory.unesco.lv/page/sakums>) mājas lapā. Reģistrā tika iekļautas trīs jaunas nominācijas („Johana Kristofa Broces antikvārā kolekcija par Livoniju (Latviju un Igauniju) no 13. līdz 19. gadsimtam”, „Hernhūtiešu rokrakstu kolekcija, 18. līdz 19. gadsimts”, „Latviešu folkloras krātuves fonogrāfa valču kolekcija”), kā arī tika papildināta viena tajā jau esoša nominācija („Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tāss”).

Tāpat šī resursu papildināšanas procesa ietvaros notika arī pārējo UNESCO Dārgumu Latvijā UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” iekļauto nomināciju un sadarbības tīklu informācijas atjaunināšana, rediģējot saturiskos aprakstus un papildinot ilustratīvo materiālu.

Lai informācija par UNESCO Latvijas vērtībām, kuras iekļautas starptautiskajos un nacionālajos reģistros, un Latvijā esošajiem sadarbības tīkliem, būtu pieejama un saprotama plašākai mērķauditorijai, vietnei UNESCO Latvijas dārgumi tika izstrādāta arī versija angļu valodā (<http://latvijasdargumi.unesco.lv/en/>).

■ Pastkaršu komplekts „UNESCO Latvijas dārgumi”

Lai veicinātu UNESCO starptautiskajos un nacionālajos reģistros iekļauto nomināciju atpazīstamību, tika izstrādāts pastkartīšu komplekts, kurā sniegts informatīvs apraksts par 17 Latvijas kultūras mantojuma vērtībām, kuras iekļautas UNESCO Pasaules mantojuma un Latvijas nacionālajā sarakstā, UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentīvajā sarakstā, UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam nepieciešama neatliekama saglabāšana, sarakstā, UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā un Latvijas nacionālajā reģistrā.

Veids, kā UNESCO skaidro savu darbu dažādu konvenciju un mantojuma programmu iedzīvināšanā, ir vērtību saraksti. Saraksti izceļ vērtības, kuras simboliski skaidro un iemieso konvencijās un programmās noteiktos principus mantojuma aizsardzībā, saglabāšanā un veicināšanā. UNESCO sistēmā tiek veidoti divu līmeņu saraksti – nacionāli un starptautiski. Starptautiskajos sarakstos tiek izceltas vērtības, ko UNESCO eksperti atzinuši starptautiskā līmenī, savukārt nacionālajos sarakstos tiek iekļautas vērtības, kas pilnībā vai daļēji atbilst UNESCO konvenciju un programmu noteiktajiem kritērijiem, un kuras valsts nākotnē plāno virzīt kādam no starptautiskajiem UNESCO sarakstiem.

UNESCO IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA

Globālā kustība „Izglītība visiem” un rīcības plāns „Izglītība 2030”

Globālās kustības mērķis ir nodrošināt izglītības pamatvajadzības ikvienam, tostarp būtiskākos mācīšanās instrumentus (rakstītprasmi, runas prasmi, rēķināšanu, problēmu risināšanu) un mācīšanās saturu (zināšanas, iemaņas, vērtības), lai ikviens pasaules iedzīvotājs spētu attīstīt savas dotības un sabiedrību kopumā, piedalīties darba tirgū, uzlabot savas dzīves kvalitāti, pieņemt pārdomātus lēmumus un izglītoties visa mūža garumā.

Konsultatīvā padome „Izglītība visiem” Latvijā darbojas no 2005. gada, un tās mērķis ir veicināt ministriju un citu pārvaldes iestāžu, pašvaldību, privātā sektora, nevalstisko un starptautisko organizāciju sadarbību un saskaņotu rīcību, lai visiem nodrošinātu iekļaujošu, līdztiesīgu un kvalitatīvu izglītību un veicinātu mūžizglītību. Saskaņā ar 2016. gadā veiktajiem grozījumiem konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” nolikumā padomei izvirzīti trīs rīcības virzieni:

- ▶ sekmēt mūžizglītības pieejamību visos izglītības līmeņos, tai skaitā atbalstot profesionālās un tehniskās izglītības pilnveidi, neformālā izglītībā un ikdienējās mācīšanās procesā apgūtu prasmju atzišanu, kā arī mērķtiecīgu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu izglītībā;
- ▶ sekmēt zināšanu, prasmju un attieksmju apguvi, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību, ko nodrošina izglītība, ilgtspējīgs dzīvesveids, cilvēktiesības, dzimumu līdztiesība, miera un nevardarbības kultūra, globālais pilsoniskums un cieņa pret kultūras daudzveidību;
- ▶ veicināt iekļaujošu izglītību un attīstību veicinošu mācību vidi.

Lai sekmīgi īstenotu „Izglītība visiem” mērķus Latvijā, kā arī lai apspriestu Latvijai un visai pasaulei nozīmīgus izglītības problēmjautājumus, UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministrija ir noslēgusi sadarbības līgumu. Saskaņā ar līgumu UNESCO LNK koordinē konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” darbību un rīcības plāna „Izglītība 2030” īstenošanu Latvijā.

■ Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme „Skola – gatava dažādībai?” (Jelgava, 2018. gada 11. aprīlis)

Uzsverot, ka šobrīd ir nozīmīgs Latvijas izglītības sistēmas attīstības posms, kad tiek pilnveidots izglītības saturs, diskutēts par atbilstošām mācību metodēm un vērtēšanas sistēmu un noris skolu tīkla reforma, konsultatīvā padome „Izglītība visiem” pievērsās aktuālajam jautājumam par izglītības vidi, kas piemērota dažādiem bērniem gan iekļaujošās izglītības kontekstā, gan saistībā ar ieceri skolas gaitas sākt bērniem jau no sešu gadu vecuma.

Sanāksmē tika uzklauts Izglītības un zinātnes ministrijas un Valsts izglītības satura centra (VISC) redzējums par pirmsskolas nozīmi Latvijas izglītības sistēmā. Klātesošie tika iepazīstināti ar pirmsskolas izglītības vadlīniju projektu, kas tika nodots Ministru kabinetam izvērtēšanai un kurā VISC ir definējis pirmsskolas mācību satura mērķi, kas vērsti uz bērnu, un tam pamatā – bērna potenciāla pilnīga izmantošana. Runājot par speciālo izglītību, konsultatīvās padomes locekļi tika informēti, ka nākotnē būs tikai divu veidu speciālās izglītības iestādes – speciālās skolas un speciālās izglītības attīstības centri. Augstākās izglītības iestādēs, kurās ir pedagogu sagatavošanas programmas, šobrīd tiek strādāts pie jaunām programmām, un visiem pedagogiem obligāti tiks mācīts, kā strādāt ar bērniem ar speciālām vajadzībām.

Sanāksmes otrajā daļā tika uzklauts ekspertu un nevalstisko organizāciju pārstāvju viedoklis par to, kā veicināt veiksmīgu pāreju no pirmsskolas uz pirmo klasi un kā nodrošināt iekļaujošu, attīstošu un radošu mācību vidi visiem.

Noslēgumā klātesošie tika iepazīstināti ar Jelgavas izglītības vīziju un skolu tīklu un tuvāk uzzināja par PII „Rotaļa” darbu. Prezentācijas pieejamas šeit: <https://failiem.lv/u/wsnrc5h2>.

■ Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme „Kvalitatīvas izglītības pieejamība visiem: globālais – lokālais” un UNESCO Globālā izglītības monitoringa ziņojuma atklāšana (Rīga, 2018. gada 20. novembris)

2018. gada 20. novembrī norisinājās konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme „Kvalitatīvas izglītības pieejamība visiem: globālais – lokālais”, kurā tika prezentēti arī jaunākā UNESCO Globālā izglītības monitoringa ziņojuma dati.

Uzsverot, ka viens no konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” rīcības virzieniem paredz sekmēt zināšanu, prasmju un attieksmju apguvi, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību, kā arī atzīmējot Globālās izglītības nedēļu (20.–28. novembris), konsultatīvā padome „Izglītība visiem” diskutēja par globālās izglītības jautājumu aktualizēšanu izglītības satura un politikas dokumentu

plānošanas kontekstā. Sanāksmē tika atklāts UNESCO Globālā izglītības monitoringa ziņojums, kas ir 15. izdevums UNESCO ziņojumu sērijā un trešais, kas veltīts Ilgtspējīgas attīstības mērķu programmai. Īpaša uzmanība tika pievērsta Ilgtspējīgas attīstības mērķu 4.7 apakšmērķim, kas attiecināms uz izglītības saturu, tostarp ilgtspējīgas attīstības un globālā pilsoniskuma tēmām.

Šī ziņojuma tematiskā daļa bija veltīta migrācijas tēmai. Ziņojumā akcentēts, ka tieši cilvēki ar augstāko izglītību visbiežāk migrē gan valstu iekšienē, gan uz citām valstīm, kā arī ir atvērtāki imigrācijai un imigrantiem. Ziņojuma autori rosina valstis atvieglot dokumentu kārtošānu, saskaņošānu, kas kavē izglītības uzsākšanu īpaši bēgļiem, kā arī īstenot integrācijas programmas un ietvert migrācijas un starpkultūru izglītības jautājumus skolotāju sagatavošanā, lai skolotājs būtu gatavs runāt par kultūru, reliģiju, etnisko u.c. daudzveidību, atpazīt un novērst diskrimināciju, kā arī sniegt psiholoģisku atbalstu bērnam stresa vai traumas gadījumā. Ziņojums lejupielādei pieejams šeit: <https://en.unesco.org/gem-report/report/2019/migration>.

Akcentējot, ka integrācija ir divvirzienu ceļš un, ka ir būtiski ne tikai nodrošināt izglītības pieejamību mazāk aizsargātām sabiedrības grupām, bet arī veidot iekļaujošu, uzņemošu, pilsoniski atbildīgu klases vidi, konsultatīvā padome „Izglītība visiem” tika iepazīstināta ar divu skolu – Brocēnu vidusskolas un Siguldas Valsts ģimnāzijas – pieredzes stāstiem globālās izglītības ieviešanā, piedaloties izglītības akcijā „Pasaules lielākā mācību stunda”.

■ Starptautiskā nedēļa „Izglītība visiem”

Starptautiskā nedēļa „Izglītība visiem” visā pasaulē tiek atzīmēta jau kopš 2001. gada, vērojot izglītības politikas veidotāju, īstenotāju un plašas sabiedrības uzmanību uz iekļaujošas izglītības pieejamības un kvalitātes jautājumiem. Kopš 2015. gada, kad tika pieņemti ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi, šī nedēļa veltīta 4. mērķa – kvalitatīvas, iekļaujošas un pieejamas mūžizglītības nodrošināšanai. 2018. gadā „Izglītība visiem” nedēļa tika atzīmēta no 22. līdz 28. aprīlim, tās virstēma: „Atbildība un aktīva pilsoniskā līdzdalība kvalitatīvai izglītībai”.

Lai sabiedrība varētu aktīvi iesaistīties, būtiska ir regulāra sabiedrības informēšana par izglītības attīstību valstī. Tādēļ UNESCO tematiskajā nedēļā uzsāka kampaņu #MakeItPublic, aicinot sabiedrību pārliecināties, vai tai ir pieejama regulāra un kvalitatīva informācija par izglītības attīstību valstī. Kampaņa guva plašu starptautisko atbalstu: to kā nozīmīgu komunikācijas mehānismu Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā atzina arī UNESCO „Izglītība 2030” Uzraudzības grupa, kuras sanāksmē martā tika akcentēta nepieciešamību pielikt kopīgas pūles, lai veicinātu izglītības pieejamību un iekļautību, lai neviens nepaliktu ārpus izglītības sistēmas. Latviju un Austrumeiropas reģionālo grupu sanāksmē pārstāvēja Latvijas Universitātes prorektore humanitāro un izglītības zinātņu jomā profesore Ina Druvieta. Kampaņas publicētājā pasaules kartē var uzzināt par situāciju pasaulē, tostarp Latvijā: <http://gem-report-2017.unesco.org/en/makeitpublic-national-education-monitoring-reports-map/>.

Globālās rīcības programma „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai”

Lai nodrošinātu planētas ilgtspēju un sasniegtu ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķus nacionālā un starptautiskā mērogā, izšķiroša ir sabiedrības iesaiste un izglītošana. Jau 2014. gada novembrī, turpinot ANO desmitgadē „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai” (2005–2014) iesākto, valstis vienojās par globālo rīcības programmu „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai”, izvirzot vienotu mērķi: pārorientēt izglītību un mācīšanos, lai ikvienam būtu iespēja apgūt zināšanas, prasmes, vērtības un attieksmes, kas ļauj veicināt ilgtspējīgu attīstību.

2017. gada 29. septembrī UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, Izglītības un zinātnes ministrija un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija noslēdza sadarbības līgumu par globālās rīcības programmas „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai” īstenošanu, kas devis impulsu pievērsties ilgtspējas izaicinājumiem izglītības politikā un saturā. Līgums pauž apņemšanos ieviest globālās rīcības programmas „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai” principus, mērķus un uzdevumus prioritārajās darbības jomās, tostarp mācību vides pārveidē un ilgtspējīgu risinājumu meklēšanā un sadarbības tīklu stiprināšanā vietējās kopienās. Plašāk: <http://unesco.lv/lv/izglitiba/izglitiba-ilgtspejigai-attistibai/globala-ricibas-programma-ii/globala-ricibas-programma-izglitiba-ilgtspejigai-attistibai/>.

■ Ekspertu diskusija „Inovācijas profesionālajā izglītībā – uzņēmējspēju stiprināšanai un ilgtspējīgai attīstībai” (Valmiera, 2018. gada 15. maijs)

2018. gada 15. maijā Valmierā notika ekspertu diskusija „Inovācijas profesionālajā izglītībā – uzņēmējspēju stiprināšanai un ilgtspējīgai attīstībai”, kas bija pirmais pasākums ciklā profesionālās izglītības attīstībai inovāciju, ilgtspējas un zaļās ekonomikas virzienos, ko rīkoja UNESCO Latvijas Nacionālā komisija sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju.

Diskusijas mērķis bija noskaidrot, kādi ir priekšnoteikumi tam, lai profesionālās izglītības iestādes sekmētu inovāciju rašanos, kā veicināt sadarbību starp profesionālās izglītības un augstākās izglītības iestādēm un kāds atbalsts nepieciešams no publiskā sektora, tostarp pašvaldības. Valmiera kā diskusijas norises vieta tika izraudzīta gan veiksmīgas starpinstitutionālās sadarbības, gan dalības UNESCO Izglītības pilsētu tīklā dēļ.

Tiekoties izglītības un ilgtspējas speciālistiem, kopīgi tika secināts, ka profesionālā izglītība ir ideāla platforma inovācijām, ko veido materiāltehniskā bāze un prasmju un zināšanu apvienojums. Eksperti uzsvēra, ka svarīgs priekšnoteikums tam, lai inovācijas rastos, ir iesaistīto dažādība un esošo resursu savienojums vēl nebijušā kombinācijā. Tāpat nepieciešama jaunu un drosmīgu studiju programmu veidošana, un veicināma ir augstākās izglītības atvērtība sadarbībai ar profesionālo izglītību. Neskatoties uz dažādību, nozīmīga ir kopīgas vīzijas izvirzīšana, uz kuru tiekies, sadarbojoties dažādām iesaistītajām pusēm. Līdzšinējā pieredze liecina, ka iedvesmai pārmaiņām svarīgi ir veiksmes stāsti un dalīšanās tajos: vērtīgas ir direktoru un skolotāju pieredzes apmaiņas vizītes; stāsti par profesionālo izglītības iestāžu mācību uzņēmumu panākumiem; absolventu klubu veidošana, lai dalītos pieredzes stāstos par karjeras ceļa veidošanos.

■ Seminārs „Sadarbība inovācijām un ilgtspējīgai attīstībai: profesionālās izglītības loma modernā izglītības vidē” (Jelgava, 2018. gada 17. oktobris)

2018. gada 17. oktobrī Jelgavas Tehnikumā notika seminārs profesionālo izglītības iestāžu un koledžu vadītājiem un viņu sadarbības partneriem „Sadarbība inovācijām un ilgtspējīgai attīstībai: profesionālās izglītības loma modernā izglītības vidē”. Tā ietvaros tika meklēta atbilde uz jautājumu, kā stiprināt profesionālās izglītības izaugsmi, inovāciju potenciālu un sadarbību ilgtspējīgai Latvijas sabiedrības un ekonomikas attīstībai.

Semināra formāts bija interaktīva domu un viedokļu apmaiņa par sadarbības modeļiem starp profesionālās, augstākās izglītības iestādēm, uzņēmējiem un publisko sektoru, kā arī nevalstiskajām organizācijām, lai sekmētu uz inovācijām vērstu domāšanu, prasmes un pieredzes apmaiņu un ilgtspējīgu risinājumu meklēšanu.

Semināra dalībnieki – profesionālo izglītības iestāžu un koledžu vadītāji, uzņēmēji, augstskolu pārstāvji, valsts un pašvaldības iestāžu darbinieki un citi eksperti – pārliecinājās, ka: pirmkārt, optimālākais ceļš profesionālās izglītības iestādes tēla stiprināšanā ir sadarbība ar dažādas disciplīnas pārstāvošiem partneriem, fokusējoties uz pārmaiņām sabiedrības domāšanā un attieksmē pret darbu, kā arī veidojot publisku novērtējumu (nomināciju) aktīvākajiem partneriem; otrkārt, laikmeta garam atbilstošu prasmju iegūšanā nepieciešams izglītības procesā integrēt virkni laikmetīgu un Latvijā praksē pārbaudītu formātu (hakatoni, zibakcijas, „klūdišanās kultūras forumi”, starpdisciplinārās darbnīcas, paneldiskusijas u.c.), kas sniedz profesionālajai izglītības iestādei iespēju piedāvāt mūsdienīgas izglītības pakalpojumu un audzēkņiem jau studiju laikā nodrošina pārliecību par savām spējām un potenciālu nākotnē; treškārt, „viss mazais ir skaists” – ilgtspējas un „zaļās domāšanas” kustības attīstībai profesionālās izglītības vidē ir jāizmanto Latvijas nelielo mērogu priekšrocības (koplietošanas resursu pieejamība, kopienas iesaiste, IKT pielietojums sadarbībai attālinātā režīmā, partneru kompetenču kombinēšanas iespējas, kultūrvēsturiskā mantojuma pielietojums u.c.), lai profesionālās izglītības iestāde stiprinātu savas eksistences pamatu un nozīmi ilgtspējīgas tautsaimniecības attīstībā; ceturtkārt, joprojām eksistē šķēršļi profesionālās izglītības attīstībai, un tie ir risināmi ne tikai nacionālā līmenī, bet arī profesionālās izglītības iestādes vidē – sākot no skolu vadības un pedagogiem līdz tuvākajiem partneriem – pašvaldībām un citām profesionālās izglītības iestādēm.

Seminārā pielietotā „radošās laboratorijas” metodika ļāva vairāk nekā 60 dalībniekiem piedāvāt praktiskos risinājumus balstītu redzējumu, kas potenciāli paaugstina profesionālās izglītības iestādes darba kvalitāti atbilstoši laikmeta garam, ietverot mācību satura un organizācijas procesā tādu pieeju kā citāda domāšana, citādas prasmes, attīstība un pēctecība, kā arī citāda sadarbība.

Attīstības sadarbības īstenošana izglītības jomā

■ Starptautiskais Latvijas – Ukrainas – Igaunijas jaunatnes attīstības sadarbības projekts – ANO modelēšanas spēle „Strong Youth – Peaceful Tomorrow” (*Stipri jaunieši – mierpilnai pasaulei*)

2018. gadā tika turpināts veiksmīgi aizsāktais Latvijas – Ukrainas – Igaunijas jaunatnes attīstības sadarbības projekts – ANO modelēšanas spēle, kas iesaista jauniešus diskusijās par ilgtspējīgas attīstības mērķiem un cilvēces attīstībai nozīmīgiem jautājumiem, tādējādi veicinot līderības, sadarbības, problēmu risināšanas un kritiskās domāšanas prasmes, kā arī stiprina Latvijas, Ukrainas un Igaunijas sadarbību izglītības jomā.

Projekta ietvaros visās trīs valstīs notika semināri un tikšanās, kā arī tiešsaistē gatavoti mājas darbi, lai jaunieši varētu sagatavoties projekta centrālajam notikumam – ANO modelēšanas spēlei –, kas norisinājās no 2018. gada 27. līdz 29. aprīlim Jūri, Igaunijā.

Sagatavošanās sanāksme starptautiskajai ANO simulācijas spēlei (Rīga, 2018. gada 23. marts)

2018. gada 23. martā Zviedrijas vēstniecībā Rīgā pulcējās jaunieši no 11 Latvijas vietām, lai sagatavotos ANO modelēšanas spēlei. Jaunieši iepazinās ar ANO sistēmas pamatprincipiem, Ģenerālās asamblejas darbu un Latvijas pieredzi tajā. Skolēni stiprināja argumentēšanas prasmes, kā arī uzzināja vairāk par projekta tēmām: sieviešu un bērnu tiesībām, mediju drošību un medijpratību, pirmiedzīvotāju valodām, valodu daudzveidību un aizsardzību. Tostarp pasākuma laikā tika prezentēta Marka Ablija populārzinātniskā grāmata „Tā viņi te runā. Ceļojumi pa apdraudētām valodām”. Iepriekšminētās tēmas cieši saistītas ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kurus ANO Ģenerālajā asamblejā 2015. gada 25. septembrī ar rezolūciju „Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam” apstiprināja 193 valstis, tostarp Latvija.

Starptautiskā ANO modelēšanas spēle ELUMUN (*Estonian – Latvian – Ukrainian Model United Nations*), (Jūri, Igaunijā 2018. gada 27.–29. aprīlis)

No 27. līdz 29. aprīlim Jūri ģimnāzijā, Igaunijā notika ANO modelēšanas spēle, kas pulcēja apmēram 100 jauniešu (vecumā no 15 līdz 18 gadiem) no Latvijas, Ukrainas un Igaunijas, kā arī viesus no Ekvadoras un Turcijas, kuriem bija iespēja diskutēt par globālajiem izaicinājumiem, tikties ar ārpolitikas ekspertiem, ministriju darbiniekiem, kas iesaistīti globālās politikas veidošanā, un diskutēt ar augstskolu mācībspēkiem un ekspertiem par projektā akcentētajām globāli nozīmīgām tēmām.

Trīs dienu aktīvās debatēs jaunieši atdarināja ANO komiteju darbu, runāja par vārda brīvības un maldīgas informācijas izplatīšanas kampaņu robežām, par kultūras ietekmi uz cilvēktiesību, īpaši sieviešu un bērnu tiesību, situāciju dažādās valstīs un miesassodu aizliegumu, kā arī par pirmiedzīvotāju kultūru daudzveidību. Klātesošie klausījās lekcijas, skatījās izglītojošas filmas, kā arī piedalījās radošās darbnīcās par ilgtspējīgas attīstības un videi draudzīga dzīvesveida tēmām. Kopumā ANO modelēšanas spēlē tika pieņemtas trīs rezolūcijas, kas tika prezentētas arī modelētā ANO Ģenerālajā asamblejā 2018. gada 29. aprīlī.

■ ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem veltīta akcija „Pasaules lielākā mācību stunda” (2018. gada septembris – novembris)

Pasaules lielākā mācību stunda ir starptautiska izglītības akcija, kas ik septembri norisinās izglītības un kultūras iestādēs visā pasaulē. Akcija atzīmē 2015. gada 25. septembri – dienu, kad 193 valstis ANO Ģenerālajā asamblejā pieņēma rezolūciju „Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam”, kas ietver 17 ilgtspējīgas attīstības mērķus. Akcija ar izglītības ministriju, nevalstisko organizāciju, dažādu ANO aģentūru u.c. institūciju atbalstu notiek ap 100 pasaules valstīs. Arī Latvijā akciju atbalsta Izglītības un zinātnes ministrija.

Pasaules lielākās mācību stundas mērķis ir veicināt katra bērna, jaunieša, pieaugušā izpratni par 17 ilgtspējīgas attīstības mērķiem un aicināt ikvienu iesaistīties to sasniegšanā. Izglītības akcijas ietvaros tiek izstrādāti mācību stundu plāni, rīkotas interaktīvas nodarbības, pārgājieni, koncerti, tirdziņi u.c. pasākumi, kas veicina atbildīgu attieksmi pret kultūras un dabas resursiem, sekmē pilsonisko līdzdalību un ikviena iesaistīšanos iekļaujošās sabiedrības un ilgtspējīgas ekonomikas veidošanā.

Akcija Latvijā norisinājās jau ceturto gadu no septembra līdz novembrim. Ar visiem Latvijā izstrādātajiem akcijas materiāliem var iepazīties mājaslapā: www.skolas.unesco.lv/lv/pasaules-lielaka-stunda un *Facebook* lapā: www.facebook.com/PasaulesLielakaMacibuStunda.

Pasaules lielākās mācību stundas atklāšanas pasākums Ekoskolu forumā (Rīga, 2018. gada 14. septembris)

Akcija „Pasaules lielākā mācību stunda” Latvijā tika uzsākta 2018. gada 14. septembrī ar Ekoskolu forumu Latvijas Nacionālajā bibliotēkā. Tā ietvaros skolotājiem un skolēniem tika prezentēta Pasaules lielākās mācību stundas tēma un izstrādātie materiāli. 2018. gada Pasaules lielākās mācību stundas vadmotīvs bija līdzdalība, tādēļ skolotāji un skolēni tika aicināti piedalīties un aktīvi iesaistīties savas apkārtējās vides un vietējās kopienas pilnveidošanā, paturot prātā globālos mērķus. Atklāšanas pasākumā tika prezentēti 2 nodarbību plāni.

Nodarbībā „Ikviena var būt globālo mērķu sargs” ikkatrs bija aicināts apzināties sev piemītošās zināšanas, prasmes, īpašības, kas var palīdzēt uzlabot apkārtējo vidi, attiecības un saziņu ar skolas biedriem vai plašāku kopienu, kā arī sniegt ieguldījumu globālo mērķu sasniegšanā. Nodarbība iepazīstināja ar jauniešu stāstiem no visas pasaules, kuru uzņēmība un neatlaidība, kā arī mērķu un misijas apziņa ir palīdzējusi veidot pasauli draudzīgāku un taisnīgāku.

Nodarbībā „Laiks rīkoties!” bērni un jaunieši kopā ar skolotājiem bija aicināti doties īpašā pastaigā, kas ļauj tuvāk iepazīt vietējo kopienu, apkārtējo vidi, apzināt nozīmīgākos izaicinājumus un aktīvi nodoties risinājumu meklēšanai. Alternatīva pastaigai bija meditācija, kuras laikā sevi tiek meklētas atbildes uz jautājumiem par nepieciešamajām pārmaiņām savā kopienā, pilsētā vai pasaulē.

Paralēli Pasaules lielākās stundas atklāšanas pasākumam – Ekoskolu forumam norisinājās Starptautiskā Vides izglītības fonda (*FEE International*) Ģenerālā Asambleja 2018, pulcējot ap 60 valstu pārstāvjus no dažādu pasaules reģionu vides, tūrisma un izglītības organizācijām. *FEE International* ir vides izglītības organizācija, ANO Vides programmas, ANO Pasaules Tūrisma organizācijas un UNESCO partneris ilgtspējīgā attīstībā. Izmantojot iespēju tikties ar ekspertiem no visas pasaules, foruma noslēgumā dalībnieki pulcējās uz tikšanos ar Ģenerālās Asamblejas dalībniekiem, paužot apņemšanos iesaistīties planētas ilgtspējas nodrošināšanā.

Akcijas „Pasaules lielākās mācību stundas” ideju tirdziņš un apbalvošanas ceremonija (Rīga, 2018. gada 23. novembris)

Akcijas „Pasaules lielākā mācību stunda” Latvijas kulminācijas pasākums notika 2018. gada 23. novembrī Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē. Tas pulcēja gan mācību stundu autorus – jau pieredzējušus skolotājus, gan topošos pedagogus, kā arī augstskolu mācībspēkus, valsts iestāžu un nevalstisko organizāciju pārstāvjus. Tas norisinājās Globālās izglītības dienas ietvaros.

Pasaules lielākās mācību stundas atzīmēšanai tika izvēlēts īpašs formāts – ideju tirdziņš –, kas vienoja iedvesmojošus, pieredzējušus skolotājus un topošos, aizrautīgos pedagoģijas fakultātes studentus interesē par globālām tēmām izglītībā. Četros pieturas punktos – „Es un pasaule!”, „Globālie mērķi un kopiena”, „Globālā izglītība un globālie izaicinājumi”, „Sadarbība globālo izaicinājumu iepazīšanai skolā” – tika uzklaušiti Daugavpils Vienības pamatskolas, Olaines 2. vidusskolas, Slokas pamatskolas, Brocēnu vidusskolas, Jaunmārupes pamatskolas, Siguldas Valsts ģimnāzijas, Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikuma, RTU Inženierzinātņu vidusskolas, Ķemeru pamatskolas un citu izglītības iestāžu pieredzes stāsti akcijā „Pasaules lielākā mācību stunda”.

Ar akcijas rezultātiem un publikācijām iespējams iepazīties šeit: <http://www.skolas.unesco.lv/lv/pasaules-lielaka-stunda/>.

Pasaules lielākās mācību stundas noslēguma seminārs skolotājiem „Cilvēktiesību un bioētikas aspekti izglītībā. Kā meklēt un atrast atbildes uz bioētikas jautājumiem skolā?” (Rīga, 2018. gada 11. decembris)

Uzsverot skolotāju īpašo lomu un atbildību uz ilgtspēju vērsta izglītības procesa nodrošināšanā un atzīstot, ka, attīstoties modernajām tehnoloģijām, mākslīgajam intelektam, bioinženierijai, noris spraigas diskusijas par cilvēces attīstības nākotni un indivīda tiesībām un pienākumiem, akcija „Pasaules lielākā mācību stunda” tika noslēgta ar semināru dažādu priekšmetu skolotājiem par līdzatbildības, cilvēktiesību un bioētikas izaicinājumu tēmām.

Semināra dalībniekiem bija iespēja tikties ar starptautiski atzītu ekspertu, Latvijas pārstāvi UNESCO Starptautiskajā bioētikas komitejā *Dr.sc.soc.* Signi Mežinsku, kura sniedza ieskatu UNESCO dokumentos deklarētajos bioētikas principos, kā arī piedāvāja praktiskas idejas, kā iesaistīt bioētikas tēmas dažādu mācību priekšmetu stundās. Latvijas Biomedicīnas pētījumu un studiju centra zinātnieki iepazīstināja semināra dalībniekus ar centra darbu, laboratorijām un pētījumiem. Īpaša uzmanība tika pievērsta Valsts iedzīvotāju genoma datubāzes darbībai un ar to saistītajiem ētiskajiem un cilvēktiesību aspektiem. Tā kā akcija „Pasaules lielākā mācību stunda” primāri vērsta uz mācību materiālu sagatavošanu par ilgtspējīgas attīstības tēmām, klātesošie tika lūgti dalīties ar savām idejām un interesēm bioētikas un cilvēktiesību tēmās.

UNESCO ZINĀTNES PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA

L'ORÉAL Baltic stipendija „Sievietēm zinātnē”

2018. gads bija četrpadsmitais gads kopš stipendijas „Sievietēm zinātnē” ieviešanas Latvijā un kopumā šo gadu laikā stipendijas saņēmušas 46 Baltijas zinātnieces.

Nacionālā stipendija „Sievietēm zinātnē” tiek pasniegta L'ORÉAL Grupas un UNESCO sadarbības starptautiskās programmas *Sievietēm zinātnē (For Women In Science)* ietvaros. 20 gados, kopš programmas dibināšanas 1998. gadā, programma „Sievietēm zinātnē” ir devusi nozīmīgu ieguldījumu zinātnes attīstībā, kā arī veicinājusi dzimumu vienlīdzību zinātnes jomā. Programmas mērķis ir popularizēt zinātnieču sasniegumus, iedvesmojot sievietes visā pasaulē un palīdzot jaunajām zinātniecēm īstenot izvirzītos mērķus.

L'ORÉAL Baltic ”Sievietēm zinātnē” stipendiju programma tiek īstenota sadarbībā ar visām trīs Baltijas valstu zinātņu akadēmijām un UNESCO Nacionālajām komisijām Latvijā, Igaunijā un Lietuvā.

Konkursa kārtībā 2018. gadā Latvijā tika piešķirtas trīs L'OREAL Baltic stipendijas „Sievietēm zinātnē” Latvijā. Viena stipendija – 6000 eiro vērtībā zinātņu doktorei vecumā līdz 40 gadiem, bet divas stipendijas 6000 eiro vērtībā katra – doktorantēm līdz 33 gadu vecumam disertācijas izstrādes atbalstam. Stipendijas tiek piešķirtas zinātniecēm, kas veic pētījumus dzīvības un vides zinātnes, fizikālās zinātnes un inženierzinātņu jomā. Igaunijā un Lietuvā tika piešķirtas pa vienai stipendijai 6000 eiro vērtībā katrā valstī zinātņu doktorēm vecumā līdz 40 gadiem iecerēto pētījumu veikšanai.

Svinīgajā ceremonijā Latvijas Zinātņu akadēmijā 2018. gada 5. jūnijā stipendijas saņēma piecas talantīgas Baltijas zinātnieces – *Dr. Ilva Nakurte, Mg. sc. ing. Anda Fridrihsone, Mg. sc. chem. Margarita Baitimirova* no Latvijas, kā arī *Dr. Ģiedre Motuzaitė-Matuzevičūtė* Ķīnā no Lietuvas, *Dr. Karina Kogermane* no Igaunijas.

Dr. Ilva Nakurte ir Latvijas Universitātes Ķīmijas fakultātes docente un Vides risinājumu institūta vadošā pētniece. Ilva stipendiju „Sievietēm zinātnē” saņēma par tradicionālajos tekstiliju krāsošanas procesos izmantoto pigmentu noteikšanu, pielietojot hromatogrāfiskās analīzes metodes pētījumu. Šī pētnieciskā projekta mērķis ir izstrādāt metodikas, ko varētu izmantot dažādu augu pigmentu, kas pielietoti tradicionālajā krāsošanas procesā, fitoķīmiskajam skrīningam, izmantojot modernākās tehnoloģijas. Turklāt iegūtie rezultāti, izpētot nemateriālo kultūras mantojumu, var sabiedrībai sniegt zināšanas par Latvijas vēsturi un atjaunojamajiem resursiem.

Mg. sc. ing. Anda Fridrihsone kopš 2010. gada strādā Latvijas Valsts koksnes ķīmijas institūtā. L`ORÉAL Baltic stipendiju „Sievietēm zinātnē” Anda saņēma par savu pētījumu „Dzīves cikla novērtējums polioliu un poliuretānu materiāliem, kas iegūti no rapšu eļļas”. Pētījuma mērķis ir veikt pilnīgu dzīves cikla novērtējumu, Latvijas Valsts koksnes ķīmijas institūtā sintezētiem rapšu eļļas polioliem un no tiem izgatavotiem poliuretānu materiāliem. Pētījums būs noderīgs citiem vietējiem pētniekiem, piemēram, lai novērtētu Latvijā ražotā biodīzeļa „vides pēdas nospiedumu”, kā arī citiem pētniekiem visā pasaulē.

Mg. sc. chem. Margarita Baitimirova kopš 2013. gada strādā Latvijas Universitātes Ķīmiskās fizikas institūtā. Margarita tika apbalvota ar stipendiju, pateicoties grafēnu saturošu slāņainu nanostruktūru veidošanas un to īpašību pētījumam, kura mērķis ir izveidot uz modernā materiāla – grafēna balstītas slāņainās nanostruktūras, izpētīt izveidoto nanostruktūru īpašības un pārbaudīt to iespējamo pielietojumu optoelektriskās, termoelektriskās ierīcēs un optiskajos un bioloģiskajos sensoros. Grafēna/termoelektriskā materiāla slāņainās nanostruktūras var tikt izmantotas termoelektriskajās ierīcēs, ar kuru palīdzību varētu gūt enerģiju no saules enerģijas un/vai no temperatūru starpības, piemēram, starp iekštelpas un ārtelpas temperatūrām, t.i. gūt enerģiju no atjaunināmiem resursiem, kā arī ar šādu ierīču palīdzību varētu piesārņojuma/atkrituma siltumu pārvērst lietderīgā elektrībā.

Dr. Karina Kogermane (Karin Kogermann) kopš 2015. gada ir Tartu Universitātes Medicīnas fakultātes Farmācijas institūta asociētā profesore un vadošā pētniece. Karina veic pētījumu par nanošķiedrās iekapsulētām dzīvām šūnām kā veidiem biopārsējiem inficētu brūču apkopei. Neskatoties uz daudzveidīgajām iespējām, joprojām nepastāv efektīvas hronisku brūču infekciju ārstēšanas metodes. Galvenā problēma ir bioplēvītes esamība brūcē un ārstēšanās gaitā izveidojusies rezistence pret antibakteriālajiem līdzekļiem. Pašlaik šī projekta mērķis ir izveidot jaunus fibrozus elektrovērtus biopārsējus, kuros būtu dzīvas, ar inženierijas paņēmieniem iegūtas baktēriju šūnas lokālai izmantošanai brūču apkopē.

Dr. Ģiedre Motuzaite-Matuzevičūte Kīn (Giedre Motuzaite Matuzeviciute Keen) kopš 2017. gada vada Viļņas Universitātes Bioarheoloģijas izpētes centru. Ģiedre veic pētījumu par cilvēka paleodiētu un lauksaimniecības uzplaukumu Centrālāzijā. Šis pētījums koncentrējas uz cilvēka diētu evolūciju aizvēsturiskajā Tjanšana kalnu sistēmas centrālajā daļā, un tās ietekmi uz tālāko labības izplatību visā Eirāzijā. Pētot arheoloģiskās izpētes vietas kontekstu un vides nosacījumus, izmantojot zinātniskās metodes, spējām ieskatīties artefaktu molekulārajā līmenī, tādējādi atklājot daudz plašāku skatu uz mūsu pagātni.

UNESCO programma „Cilvēks un biosfēra”

UNESCO programmas ”Cilvēks un biosfēra” mērķi ir uzlabot cilvēku attiecības ar vidi globālā mērogā, galvenokārt, veicinot starpdisciplinārus pētījumus par vides un cilvēku mijiedarbību, paraugteritoriju attīstību, kā arī vairot izpratni par vides pārvaldības jautājumiem. Programmas redzamākais ieguldījums ir visā pasaulē plašais biosfēras rezervātu tīkls. Biosfēras rezervāti ir pasaulē vieni no nozīmīgākajām teritorijām ilgtspējības attīstības jēdziena skaidrošanā un ilgtspējības principu iedzīvināšanā. To īstenotā prakse pierāda, ka ir iespējama vides pārvaldība, kura atspoguļo gan līdzsvaroto un sabalansēto vides, sociālo, politisko un ekonomisko vajadzību un vēlmju attīstību, gan nodrošina sabiedrības iesaisti vides pārdomātā pārvaldīšanā un dabas resursu sapratīgā izmantošanā.

1997. gada Latvijā tika nodibināts pirmais un vienīgais biosfēras rezervāts – Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, kas iekļauts UNESCO Starptautiskajā biosfēras rezervātu tīklā. UNESCO LNK jau ilggadīgi darbojas UNESCO programmas „Cilvēks un biosfēra” koncepta īstenošanā, sadarbojas ar Dabas aizsardzības pārvaldi, kas ir atbildīgā valsts institūcija par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu.

■ Izglītojošā akcija Cilvēks vidē

2018. gadā UNESCO Latvijas Nacionālā komisija sadarbībā ar izglītības uzņēmumu „Lielvārds”, Dabas aizsardzības pārvaldi, Vidzemes Augstskolu un Rīgas Jauno tehniķu centru rīkoja izglītojošo akciju „Cilvēks vidē”. Akcijas mērķis bija veicināt bērnu un jauniešu izpratni par dabu un apkārtējo vidi, iepazīt un izzināt dabas bioloģisko daudzveidību, kā arī rosināt jauniešus aptvert klimata pārmaiņu sekas un rosināt aizsargāt dabu.

Akcija tika atklāta Pasaules Ūdens dienā 22. martā un līdz 30. septembrim ikviens interesents tika aicināts doties uz kādu no četriem Latvijas nacionālajiem dabas parkiem (Gaujas, Ķemeru, Rāznas, Slīteres), kas ir plaši apvidi, kuros tiek saglabātas dabas, ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības un Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu, kas ir vienīgā šāda veida teritorija Latvijā, kas ir iekļauta UNESCO Starptautiskajā biosfēras rezervātu tīklā un kurā dabas vērtības tiek saglabātas, nodrošinot ilgtspējīgu sociālo un ekonomisko attīstību.

Akcijas uzdevums bija nofotogrāfēt sevi vai kādu citu personu vai personu grupu tā, lai tā sakļautos jeb saplūstu ar dabas ainavu vai kādu sev mīļu vietu dabas parkā vai biosfēras rezervātā. Tas varēja būt lauku, mežu, purvāju vai ūdeņu teritorijā, tāpat tā varēja ietvert kādu no Latvijas dabas pieminekļiem.

Akcijas laikā arī UNESCO LNK sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldes dabas izglītības centriem rīkoja izglītojošas nodarbības UNESCO Asociēto skolu skolēniem, katrā no nacionālajiem dabas parkiem un Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā. Nodarbību laikā skolēni iepazinās ar dabas parka vērtībām, to galvenajiem mērķiem un uzdevumiem, kā arī veidoja konkursa fotogrāfijas nozīmīgos Latvijas dabas objektos.

Kopumā akcijai tika iesniegtas vairāk ne kā 70 fotogrāfijas, kurās bērni un jaunieši radošā veidā attainojoši cilvēka sakļaušanos un saplūšanu ar dabu, un kuras papildinātas ar vēstījumu, kas atklāj autora domas un sajūtas. Visi darbi ir apskatāmi vietnē www.darini.lv.

Akcijas „Cilvēks vidē” noslēgums un laureātu apbalvošanas ceremonija notika Latvijas Universitātes Botāniskajā dārzā 2018. gada 10. decembrī, uz kuru tika aicināti akcijas dalībnieki, kuru veidotie fotostāsti un apraksti iekļauti speciālā akcijai veltītā kalendārā 2019. gadam.

■ UNESCO katedra „Biosfēra un cilvēks” Vidzemes Augstskolā

UNESCO/UNITWIN katedru programma nodibināta 1992. gadā, un tajā darbojas vairāk nekā 700 katedras 116 valstīs. Programma sekmē starptautisku sadarbību starp augstskolām un stiprina institucionālās spējas, zināšanu apmaiņu un sadarbību. UNESCO savā stratēģijā saskata UNESCO katedru tīklu kā nozīmīgu sadarbības partneri ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.

Ar mērķi veicināt UNESCO programmas „Cilvēks un biosfēra” idejas izpratni sabiedrībā, un stiprināt iesaistīto pušu sadarbību biosfēras rezervātu koncepta iedzīvināšanā 2018. gadā Vidzemes Augstskola izstrādāja pieteikumu UNESCO katedras „Biosfēra un cilvēks” izveidei. UNESCO pozitīvi novērtēja sagatavoto pieteikumu un 2018. gada nogalē UNESCO katedra tika iekļauta UNESCO/UNITWIN katedru programmā.

UNESCO katedras „Biosfēra un cilvēks” darbība vērsta Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā, īpaši uzsverot: izglītību par biosfēras rezervātu konceptu plašākai sabiedrībai, izceļot bioloģisko daudzveidību un mantojumu ilgtspējīgas ekonomikas attīstībā; starpdisciplināritātes stiprināšanu starp visām iesaistītajām pusēm; vietējās kopienas iesaistīšanu biosfēras rezervātu koncepta uzturēšanā.

Īstermiņa mērķi ietver biosfēras rezervātu pārvaldības modeļu izpēti, tiltu stiprināšanu starp iesaistītajām pusēm, apmācības materiālu izstrādi par ģeogrāfiju, mantojumu, zīmolveidību, apmeklētāju vadību biosfēras rezervātā un ilgtspējīgu produktu/pakalpojumu ideju izstrādi.

UNESCO KULTŪRAS PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA

Kultūras mantojums ilgtspējīgai attīstībai

Kultūras attīstības politika nodrošina būtisku ieguldījumu pasaules nākotnē un ir priekšnosacījums sekmīgiem globalizācijas procesiem. Starptautiskajā attīstības politikā kultūras nozīme tiek izcelta saistībā ar izglītību, pilsētu attīstību, vidi, ekonomisko izaugsmi, ilgtspējīgu ražošanu, kā arī ar mierpilnas un iekļaujošas sabiedrības veidošanu. UNESCO Kultūras programma, kura balstās UNESCO konvencijās, kas saistītas ar kultūras un dabas mantojuma aizsargāšanu un saglabāšanu, radošo industriju attīstību, kā arī ciešā starptautiskā un nacionālā sadarbība ir atslēga sekmīgai ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanai.

■ Ceļojošā izstāde „Mantojuma stāsts – mans stāsts, tavs stāsts”

2018. gada 22. februārī Rīgas Sv. Pētera baznīcā tika atklāta foto kolāžu un stāstu ceļojošā izstāde „Mantojuma stāsts – mans stāsts, tavs stāsts”. Izstādē apskatāmi 22 fotostāsti, ko veidojuši bērni un jaunieši no visas Latvijas. Izveidotie darbi stāsta par tādām tematikām kā tradīciju pārmantojamību, mantojuma trauslumu un personības lomu mantojuma saglabāšanā. Izstāde tika veidota Eiropas kultūras mantojuma gada ietvaros. 2018. gadu visā Eiropā atzīmēja kā Eiropas Kultūras mantojuma gadu ar mērķi godināt Eiropas kultūras bagātību un daudzveidību, veidot izpratni par kopējo vēsturi un vērtībām, stiprināt piederības sajūtu kopīgai Eiropas telpai, kā arī pievērst uzmanību kultūras mantojuma saglabāšanas aktuālajiem jautājumiem.

Jau 2017. gadā skolu jaunieši tika aicināti piedalīties UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas un apgāda „Lielvārds” rīkotajā akcijā, lai veidotu foto kolāžas un ar tām saistītus stāstus, kas atklāj kultūras mantojuma nozīmi sabiedrības un ikviena dzīvē, kā arī piedalīties izglītojošos semināros un darbnīcās par mantojuma vērtībām. Mantojuma stāstu akcijā piedalījās 158 dalībnieki no 47 Latvijas izglītības iestādēm. Trīspadsmit no iesūtītajiem darbiem, rotāja īpašu akcijai veltītu 2018. gada kalendāru, savukārt 22 darbi tika

iekļauti ceļojošajā izstādē. Akcija tika rīkota kā nacionāla līmeņa iniciatīva UNESCO pasaules kampaņas *#Unite4Heritage* ietvaros. *#Unite4Heritage* tika atklāta 2015. gadā, lai mudinātu aizsargāt un saglabāt mantojuma vērtības, kā arī lai solidarizētos ar mantojuma sargiem un vērtību glabātājiem visā pasaulē.

2018. gada laikā ceļojošā izstāde bija apskatāma 10 Latvijas izglītības un kultūras iestādēs (Rīgas Sv. Pētera baznīcā, Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikumā, Rīgas Valsts 2. ģimnāzijā, Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas bibliotēkā, Siguldas koncertzālē „Baltais flīgelis”, Ernsta Glikas Alūksnes Valsts ģimnāzijā, Jaunsilavas pamatskolā, Vecumnieku tautas namā, Latvijas Kultūras koledžā, Jūrmalas Mākslas skolā).

■ Mantojuma izglītības projekts „UNESCO jauno mantotāju skola”

Lai veicinātu jauniešu izpratni par UNESCO 1972. gada Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību (turpmāk – Konvencija) principiem un šīs Konvencijas izcelto mantojuma vietu sarakstā iekļautā Rīgas vēsturiskā centra vērtībām, kā arī lai iegūtu nepieciešamās zināšanas un prasmes to aizsardzībai, saglabāšanai un veicināšanai, tika aizsākts mantojuma izglītības projekts „UNESCO Jauno mantotāju skola”. Projekta mērķis ir ar praktisku un teorētisku nodarbību palīdzību rosināt jauniešus būt atbildīgiem un mantojuma aizsardzībā līdzdalīgiem pilsoņiem.

Projekts tiek īstenots kā 6 lekciju un nodarbību cikls, kura mērķauditorija ir UNESCO Asociēto skolu skolēni un pedagogi Rīgā un Kuldīgā. Nodarbības notiek 2018./2019. mācību gada laikā, no oktobra līdz aprīlim. 2018. gadā projekta nodarbības notika oktobrī un novembrī.

Projekta ievadnodarbība „Rīgas vēsturiskais centrs un tā vērtības kā UNESCO Pasaules mantojuma vieta” notika 2018. gada 5. oktobrī Latvijas Arhitektu savienībā. Lekcijas ietvaros jaunieši un pedagogi tika iepazīstināti ar tām Rīgas vēsturiskā centra vērtībām, kas atzītas un izceltas ar UNESCO Pasaules mantojuma sarakstu, proti, viduslaiku un vēlāko laiku apbūvi, jūgendstila arhitektūru un 19. gs. koka arhitektūru. Ar katru no šīm vērtībām, to vēsturi un attīstību līdz mūsdienām iepazīstināja arhitekte Ilze Mekša, savukārt arhitekts Artis Zvirgzdiņš nodarbības dalībniekus veda ekskursijā pa Rīgas vēsturisko centru, parādot šo vērtību integrēšanos pilsētvidē, izceļot dažādas problēmas un izaicinājumus, kas saistīti ar mūsdienu arhitektūras formu mijiedarbību ar senāko laiku mantojumu, restaurācijas praksi.

Projekta otrā nodarbība „Restaurācijas darbnīca – pilsētas atjaunošanas laboratorija” notika 2018. gada 23. novembrī. Nodarbības laikā dalībnieki viesojās koka ēku renovācijas centrā „Koka Rīga”, iegūstot teorētisku un praktisku priekšstatu par koka detaļu restaurāciju, izzinot koka kā materiāla īpašības, kas ietekmē tā dzīves ciklu, iepazīstot instrumentus, ar ko tiek veikta koka apstrāde un restaurācija, kā arī apgūstot koka detaļu restaurācijas pamattehnikas profesionālu restauratoru vadībā.

Projekta semināros piedalījās 25 motivēti jaunieši vidusskolas vecuma grupā, kuri savu karjeru izlēmuši saistīt ar kultūras mantojuma saglabāšanu, arhitektūru, pilsētplānošanu, restaurāciju u.tml.

Nemateriālā kultūras mantojuma izcelšana

XXVI Vispārējo latviešu Dziesmu un XVI Deju svētku laikā Latvijas kultūras ministre Dace Melbārde kopā ar Igaunijas kultūras ministru Indreku Sāru (*Indrek Saar*) un Lietuvas kultūras ministri Liānu Rokīti-Jonsoni (*Liana Ruokytė-Jonsson*) svētku kulminācijas dienā parakstīja Baltijas valstu Dziesmu un deju svētku sadarbības līgumu.

Dziesmu un deju svētku sadarbības līgums paredz turpināt visu trīs Baltijas valstu sadarbību, nodrošinot UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā iekļautās Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanu un attīstību.

Baltijas valstu Dziesmu un deju svētku tradīcija kopš 2003. gada ir kļuvusi par starptautiski atzītu nemateriālā kultūras mantojuma meistardarbu un šis unikālās tradīcijas saglabāšanai un attīstībai ir nodibināta īpaša Baltijas valstu komiteja, kuras sastāvā darbojas arī UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas pārstāvis. Ar līgumu tiek nostiprināta komitejas darbība un tās pieņemto lēmumu leģitimitāte. Līgumam pievienots arī konkrēts komitejas izstrādāts Rīcības plāns 2018.–2028. gadam, kurā nostiprinātas darbības Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanai un attīstībai Igaunijā, Latvijā un Lietuvā.

Lai iepazītu klātienē Baltijas Dziesmu un deju svētku tradīciju, no 2018. gada 6. jūlija līdz 9. jūlijam Latvijā viesojās arī UNESCO ģenerāldirektors pārstāvis, UNESCO Ārējo attiecību un publiskās informācijas sektora Dalībvalstu un partneru nodaļas direktors Gencs Seiti (*Genc Seiti*).

Vizītes laikā Gencs Seiti apmeklēja XXVI Vispārējo latviešu Dziesmu un XVI Deju svētku pasākumus, tikās ar Ārlietu ministrijas parlamentāro sekretāri Zandu Kalniņu-Lukaševicu, Kultūras ministrijas Valsts sekretāra vietnieku Uldi Zariņu, apmeklēja Rīgas vēsturisko centru, kas iekļauts UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā, un Latvijas Nacionālo bibliotēku, kur tikās ar tās direktoru Andri Vilku, kā arī piedalījās citos ar svētkiem saistītos pasākumos.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkls „Stāstu bibliotēkas”

UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” mērķis ir veicināt nemateriālā kultūras mantojuma, jo īpaši stāstniecības, saglabāšanu un tālāk nodošanu caur neformālo izglītību. 2018. gadā tīklā darbojās 37 bibliotēkas visā Latvijā.

**■ Tīkla „Stāstu bibliotēkas”
tiešsaistes seminārs „Inovācijas un tradīcijas”
(2018. gada 11. aprīlis)**

2018. gada 11. aprīlī Latvijas Pašvaldību savienībā norisinājās UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkla „Stāstu bibliotēkas” tiešsaistes seminārs „Inovācijas un tradīcijas”. Semināra laikā UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Informācijas un komunikācijas sektora vadītāja Beāte Lielmane iepazīstināja ar 2018. gadā plānotajām aktivitātēm, Latvijas Nacionālās bibliotēkas Pakalpojumu departamenta Digitālo pakalpojumu projektu vadītājs Jānis Kreicbergs sniedza ieskatu digitālajā vidē pieejamā kultūras mantojuma izmantošanas iespējās, savukārt Latviešu folkloras krātuves pētnieks Guntis Pakalns, apkopojot bibliotēku iesūtītās atskaites, izvērtēja 2017. gadā paveikto. Kopumā bibliotēkas tika organizējušas vairāk nekā 200 stāstnieku pasākumu, un bibliotekāru atsauksmes liecina, ka galvenais ieguvums no dalības „Stāstu bibliotēku” tīklā, ir gūtais prieks un iespēja pilnveidoties.

**■ Seminārs „Stāstīšanas notikums:
no stāstīšanas ikdienā līdz stāstnieku sarīkojumiem”
(Rīga, 2018. gada 15. jūnijs)**

2018. gada 15. jūnijā notika UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” seminārs „Stāstīšanas notikums: no stāstīšanas ikdienā līdz stāstnieku sarīkojumiem”, kura mērķis bija veicināt tīkla „Stāstu bibliotēkas” dalībnieku izpratni par stāstniecības nozīmi nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā un saliedētas kopienas veidošanā.

Ar semināra dalībniekiem stāstīšanas pieredzē dalījās divas ārvalstu stāstnieces – Karīna Tšolla no Austrijas un Karla Krausa no Vācijas. Viņas informēja par stāstniecības prasmju izkopšanas iespējām, tās nozīmi un piedāvātajām iespējām darbā ar dažādām sociālajām grupām iekļaujošas sabiedrības veicināšanā, kā arī sniedza stāstniecības paraugdemonstrējumus.

Seminārā Latvijas Stāstnieku asociācijas valdes locekle Māra Mellēna vēstīja par tēmu „Kā atšķirt stāstu no informācijas?”, kurā tika pilnveidota tīkla „Stāstu bibliotēkas” dalībnieku izpratne par stāstu veidošanu, kam sekoja diskusija par aktualitātēm sadarbības tīkla ietvaros.

Seminārā notika arī publikācijas „Stāstnieks. Kopiena. Kultūrtelpa” atklāšana. Tas ir pirmais latviešu valodā tapušais izdevums, kurā aprakstīta stāstniecības tradīciju daudzveidība un attīstība citviet pasaulē, atspoguļojot Latvijas tradīciju lomu plašākā kontekstā. Publikācija, kas tapusi UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkla „Stāstu bibliotēkas” darbības rezultātā un sadarbībā ar aktīviem stāstniekiem visos Latvijas novados, kalpo par rokasgrāmatu esošajiem un topošajiem stāstniekiem un stāstniecības pasākumu organizētājiem, jo tajā tiek sniegti ieteikumi, kā veidot veiksmīgu sadarbību ar kopienu un stiprināt stāstniecības tradīcijas Latvijā. Turklāt publikācijā latviešu valodā tiek sniegts ieskats stāstniecības tradīcijās citviet pasaulē, kuras iekļautas UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma sarakstos, tādējādi parādot mutvārdu tradīciju nozīmi starptautiskā mērogā.

Seminārā piedalījās vairāk nekā 30 stāstnieki un stāstu pasākumu rīkotāji, kuri iesaistījušies UNESCO LNK tīklā „Stāstu bibliotēkas”, tādējādi tika sniegta platforma ideju apmaiņai par tīkla tālāko attīstību, kā arī semināra dalībniekiem radās iespēja pilnveidot savas stāstniecības prasmes un nodibināt jaunus kontaktus bibliotēku sadarbībai dažādos Latvijas reģionos.

■ **Zviedrijas stāstnieku sadarbības tīkla „Leģendu zeme” direktores Megas Nomgordas vizīte Latvijā un stāstīšanas tradīcijai veltītais pasākums „Stāsti par vietām, lietām uz cilvēkiem” (2018. gada 20. novembris)**

No 2018. gada 20. līdz 23. novembrim Latvijā viesojās Zviedrijas stāstnieku projekta „Leģendu zeme” (*The Land of Legends*) vadītāja Mega Nomgorda, ar mērķi dalīties Zviedrijas labajā praksē reģionālo stāstniecības tradīciju iedzīvināšanā un uzturēšanā.

Projekts darbojas Kronobergas stāstniecības tīkla ietvaros, kas ir 1990. gadā izveidota asociācija. Tīkla mērķis ir veicināt stāstniecības tradīcijas un izcelt bagātīgo leģendu krājumu no Kronobergas reģiona, Zviedrijas dienvidos. „Leģendu zeme” īsteno nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas prakses, kuru vidū ir „Leģendu muzejs” (*Sagomuseet*). Kopš 2014. gada asociācija ir akreditēta sniegt konsultācijas UNESCO Starpvaldību komitejai nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai, un 2018. gadā tā tika iekļauta Nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas labo prakšu sarakstā.

Meistarklasi stāstniecībā Mega Nomgorda sniedza stāstu vakarā 2018. gada 20. novembrī Ziemeļvalstu Ministru padomes birojā Latvijā. Pasākuma laikā stāstos dalījās arī stāstniece un titula „Stāstnieku ķēniņiene” ieguvēja Inita Šalkovska un Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta zinātniskais asistents Aldis Pūtelis no Latvijas. Stāstu vakaru vadīja tradicionālās kultūras biedrības „Aprīka” vadītāja un Latvijas stāstnieku asociācijas valdes locekle Māra Mellēna.

Mega Nomgorda, viesojoties Latvijā, apmeklēja arī Jelgavas pilsētas bibliotēku, Jelgavas Amatu vidusskolu, Pilsrundāles bibliotēku, Latvijas Kultūras akadēmiju, kā arī piedalījās III Latvijas Stāstnieku konferencē „Stāsti par lietām, vietām un cilvēkiem”.

■ **III Latvijas stāstnieku konference „Stāsti par vietām, lietām un cilvēkiem” (Rīga, 2018. gada 22. novembris)**

2018. gada 22. novembrī, Latvijas Universitātes bibliotēkā notika III Latvijas Stāstnieku konference „Stāsti par vietām, lietām un cilvēkiem”. Konferences mērķis bija stiprināt stāstniecības tradīcijas, īpaši pievēršoties vietai kā kultūrtelpas būtiskai komponentei, kuras vērtība tiek apzināta, izcelta un tālāk nodota, stāstot stāstus no dažādiem skatupunktiem.

Konferences īpašā viešņa, kura dalījās savā pieredzē par stāstniecības tradīciju iedzīvināšanu, bija stāstniece no Zviedrijas Mega Nomgorda. Stāsta saistību ar vietu un stāstniecības lomu nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā konferences ievada uzrunās izcēla Latvijas Universitātes prorektore humanitāro un izglītības zinātņu jomā Ina Druviete, UNESCO LNK ģenerālsekretāre Baiba Moļņika un Latvijas stāstnieku asociācijas valdes locekle Māra Mellēna. Savukārt laba vēlējuma vārdus no Lietuvas Anīkšču stāstnieku kopienas nodeva tās pārstāve Kristina Jakubauskaite-Veršeliene.

LU LFMI Latviešu folkloras krātuves pētnieki Sandis Laime un Ieva Garda-Rozenberga aplūkoja stāstu par vietu kā izpētes objektu, prezentējot savus pētījumus par to, ko vieta var pastāstīt par stāstu un vietas nozīmi trimdas latviešu dzīvesstāstos. UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” pārstāve Baiba Īvane-Kronberga ar savu stāstījumu par Jelgavas pilsētas bibliotēkas neizstāstītajiem stāstiem, mudināja arī citas bibliotēkas meklēt savu bibliotēku ēku stāstus, tādējādi stiprinot lasītāju piederības sajūtu un saites ar bibliotēku.

Piemērus ar to, kā tiek stāstīti stāsti par vietām, lietām un cilvēkiem, rādīja LFMI Latviešu folkloras krātuves pētnieks Guntis Pakalns. Savukārt Latvijas stāstnieku asociācijas valdes priekšsēdētāja Evija Maļkeviča-Grundule dalījās savā personīgajā pieredzē, stāstot ceļojuma stāstus un izzinot stāsta lomu dažādu kultūru izprašanā.

Konferences otrajā daļā notika vairākas meistarklases stāstniecības prasmju stiprināšanai. Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas lektore Zane Šmite pievērsās stāstniekiem svarīga rīka, balss, treniņam un balsskrāsu radīšanai. Vilhelmīne Jakimova no Preiļu galvenās bibliotēkas rādīja, kā stāstnieks var strādāt ar bērnu auditoriju, savukārt Aelita Ramane no Pilsrundāles bibliotēkas sniedza ievadu pasaku terapijā. Konferences noslēgumā tika pārrunāti Latvijas stāstnieku asociācijas aktuālie jautājumi un turpmākās ieceres.

Starpkultūru dialogs un kultūras izpausmju daudzveidība

■ Digitālā kultūras mantojuma forums „Meklējumi un atradumi” (Rīga, 2018. gada 22.–23. maijs)

Forumu organizēja Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts sadarbībā ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju un Latvijas Nacionālo bibliotēku. Foruma mērķis bija veidot plašu diskusiju par digitālās vides sasaisti un kultūras mantojumu un sabiedrības iesaisti datu bāžu pilnveidošanā. Mērķis atbilst UNESCO ziņojumā „Pārveidojot kultūras politiku” (2018) paustajām atziņām par digitālās vides ietekmi uz kultūras un kultūrpolitikas attīstību.

Forumā bija aicināti piedalīties literatūrzinātnieki, folkloristi, teātra, mūzikas un mākslas pētnieki, bibliotēku darbinieki, studenti, kā arī kultūras resursu un datu bāžu izstrādātāji.

Foruma pirmajā dienā ar ziņojumiem uzstājās gan kultūras digitalizācijas procesos iesaistītie, gan jaunradīto rīku un pētījumu platformu lietotāji, daloties savā pieredzē un atradumos. Referenti iepazīstināja ar pieredzi trimdas latviešu dzīvesstāstu, latviešu literatūras darbinieku un to romānu kartēšanā. Foruma dalībniekiem bija iespēja izzināt teātra procesu, mūzikas un skaņu kolekciju digitalizācijas gaitu, kā arī izvērtēt daudzveidīgos bibliotēku un muzeju interaktīvos digitālos resursus.

Foruma otrajā dienā izstrādātās kultūras datu platformas prezentēja to veidotāji – zinātniskās institūcijas, izglītības iestādes un kultūras mantojuma eksperti. Foruma noslēgumā tika organizēta diskusija „Kultūras mantojuma pieejamības tīmeklī ietekme uz kultūras patēriņu un dzīves kvalitāti”. Diskusiju vadīja UNESCO LNK ģenerālsēkretāre Baiba Moļņika, un tajā piedalījās valsts un pašvaldību darbinieki, universitāšu pētnieki un nevalstisko organizāciju pārstāvji. Diskusijas jautājumi tika veidoti saskaņā ar Latvijas pausto viedokli UNESCO starpvaldību komitejā par Kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu. Tā vienlaikus bija kā kopsavilkums divu dienu darbam un nozīmīgs ieguldījums, strādājot pie kultūrpolitikas pamatnostādņu „Radošā Latvija” īstenošanas.

■ „Domapmaiņa: tulko pasauli latviešu valodā” (Rīga, 2018. gada 25. septembris)

Lai diskutētu par UNESCO 2005. gada konvencijas par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu jautājumiem un izceltu valodu kā nozīmīgu resursu kultūras daudzveidībā, 2018. gada 25. septembrī Latvijas Nacionālās bibliotēkas telpās UNESCO Latvijas Nacionālā komisija sadarbībā ar Latviešu valodas aģentūru rīkoja pasākumu „Domapmaiņa: tulko pasauli latviešu valodā”. Pasākuma mērķis bija aicināt profesionālus tulkus, valodu apguves speciālistus un literatūras nozares profesionāļus dalīties savā pieredzē un pārdomās par inovācijām un izaicinājumiem nozarē, kā arī tulkus un tulkotāju misiju ne tikai radīt lasāmu tekstu, uztveramu runu, bet arī pārnest domas un idejas lasītājam vai klausītājam saprotamā veidā, tādējādi kļūstot par dažādu kultūru vēstnešiem.

Pasākuma ietvaros SIA „Tilde” valdes priekšsēdētājs Andrejs Vasiļjevs uzstājās ar prezentāciju par to, vai nākotnē dators spēs tulkot labāk nekā cilvēks, šim priekšlasījumam sekoja paneldiskusija par aktuālajiem procesiem latviešu literatūrā un tās tulkošanā. Paneldiskusijā, kuru vadīja Latvijas Rakstnieku savienības priekšsēdētājs Arno Jundze, piedalījās Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta apgāda vadītāja Sigita Kušnere, Starptautiskās Rakstnieku un tulkotāju mājas un platformas *Latvian Literature* projektu vadītāja Juta Pīrāga, tulkotājs un tulks Janušs Kaminskis.

Pasākumā „Domapmaiņa: tulko pasauli Latviešu valodā” piedalījās 50 dalībnieki – nozares eksperti, latviešu valodu un svešvalodas apgūstošie studenti un jaunie profesionāļi, kā arī vidusskolas vecuma jaunieši, kas ieinteresēti valodas studiju apgūvē.

Pasākuma noslēgumā tika atklāta elektroniska publikācija par jauno tulkotāju projektu „Kultūras daudzveidība jaunatnes atbalstam, starpkultūru dialoga un daudzvalodības veicināšanai”. Publikācija ir resurss, kas turpmāk būs pastāvīgi pieejams ikvienam interesentam, kas vēlas uzzināt vairāk par projektu, kā arī iepazīties ar nozares ekspertu rakstiem par aktuālo un problemātiku latviešu literatūrā un tās tulkošanā. Tā izdota kā UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas un Latviešu valodas aģentūras īstenotā projekta noslēguma darbs, kas tika īstenots, apzinoties nepieciešamību nodrošināt kvalitatīvas neformālās tālākizglītības iespējas jaunajiem tulkotājiem un vairojot viņu izpratni par tulkojumu un izdevējdarbības nozares specifiku.

Publikācija pieejama: http://www.unesco.lv/files/UNESCO_KulturasDaudzveidibaJaunatnesAtbalstam_Papildinats_aeff7564.pdf.

■ Radošās darbības nedēļas Radi 2018! noslēguma pasākums seminārs „Radi – dari” (Rīga 2018. gada 19. oktobris)

Radošās darbības nedēļa radi!2018 Latvijā norisinājās jau astoto gadu pēc kārtas, un tās mērķis bija rosināt izpratni un interesi par radošo un kultūras nozaru attīstību un mijiedarbību, aktīvi iesaistot iedzīvotājus dažādos kopā radīšanas, domāšanas un darīšanas pasākumos. Radošās darbības nedēļa uzskatāma kā labās prakses piemērs UNESCO Konvencijas par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu (2005) īstenošanai Latvijā.

Par godu Latvijas simtgadei radi!2018 programma tika īpaši fokusēta uz iedzīvotāju iesaisti un mērķēta uz visas valsts attīstību. Tādējādi par tās centrālo notikumu norises vietu bija izvēlēti pieci Latvijas reģionu centri, kur, iesaistot pārstāvjus no visdažādākajām nozarēm, profesijām un iestādēm, tika aktualizēti pilsētām svarīgi jautājumi un ģenerēti risinājumi, lai kopīgi veidotu labāku, sakārtotāku un mūsdienīgāku apkārtējo vidi.

Radošās darbības nedēļas Radi 2018! noslēguma pasākums seminārs „Radi – dari” seminārs bija septītais un noslēdzošais radi!2018 programmas pasākums. Uz to īpaši gaidīti un aicināti tika izglītības iestāžu, tai skaitā UNESCO asociēto skolu audzēkņi, studenti un uzņēmējdarbības aizsācēji. Pasākuma laikā tika nodrošināts arī tulkojums no latviešu valodas uz angļu valodu, kā arī tiešsaiste.

Semināra „Radi – dari” mērķis bija lauzt sabiedrībā esošos stereotipus un mītus par kļūdām un riska uzņemšanos kā nozīmīgu priekšnoteikumu uzņēmējspēju attīstīšanai radošajās industrijās. Semināra laikā ar pieredzes stāstiem par kļūdīšanās lomu savā ikdienā dalījās, un par šo tēmu diskutēja medicīnas tehnoloģiju jaunuzņēmuma *Anatomy Next* vadītājs Sandis Kondrāts, kinoblogeris Sergejs Timoņins, „Latvijas lepnums 2018” ieguvēja un spēles „Dusmu kontrole” radītāja Līga Bērziņa un uzņēmuma *Heroic Sports* dibinātājs no Dānijas Rons Baders. Diskusiju vadīja žurnāliste Sandra Kropa.

UNESCO KOMUNIKĀCIJU UN INFORMĀCIJAS PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA

UNESCO programma „Pasaules atmiņa”

UNESCO 1992. gadā tika izveidota programma „Pasaules atmiņa”, kuras mērķis ir apzināt, izcelt un saglabāt pasaules dokumentāro mantojumu, paplašināt piekļuvi tam un veicināt tā izziņu visā pasaulē neatkarīgi no konkrētā dokumenta izcelsmes vietas. Programma tiecas veicināt dokumentārā mantojuma saglabāšanas jautājumu ienākšanu valstu nacionālajās politikās, veicināt izpratni par šī mantojuma nozīmību un saglabāšanas nepieciešamību, sekmēt tā pieejamību, atpazīstamību, kvalitatīvu satura veidošanu, kā arī institūciju starptautisku un starpinstitucionālu sadarbību, mobilizējot atmiņas institūcijas – arhīvus, muzejus, bibliotēkas un citas nozares institūcijas.

Šo gadu laikā programmas ietvaros aktīvi ir risināti gan praktiski saglabāšanas un pieejamības jautājumi, gan digitalizācijas radīti izaicinājumi praktiķu un politikas veidotāju līmenī, gan arī dokumentārā mantojuma interpretācijas un popularizēšanas aspekti, īpaši starptautiskā mērogā. Programma „Pasaules atmiņa” ir sekmējusi neskaitāmu kopienu un valstu kolektīvās atmiņas stiprināšanu, pārliecību un pašapziņu, kā arī – rosinājusi un iekustinājusi kontrastējošu un politiski sensitīvu jautājumu ienākšanu kultūras mantojuma diskursā. Latvija ir bijusi programmas „Pasaules atmiņa” aktīva dalībvalsts jau kopš programmas izveides.

■ Tikšanās par Baltijas valstu kopīgo nomināciju UNESCO programmas „Pasaules atmiņas” starptautiskajam reģistram (Rīga, 2018. gada 9. februārī)

2018. gada 9. februārī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā notika Baltijas valstu kopīgā tikšanās par nominācijas „Baltijas valstu Sibīrijā rakstīto vēstuļu uz bērza tāss kolekcija (1941–1965)” tālāko sagatavošanas procesu.

2016. gadā UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajam reģistram Baltijas valstis iesniedza kopīgu nomināciju „Baltijas valstu Sibīrijā rakstīto vēstuļu uz bērza tāss kolekcija (1941–1965)”. 2017. gadā, pēc pieteikuma izvērtēšanas, programmas Starptautiskā ekspertu komiteja nomināciju neizvirzīja tālākai apstiprināšanai.

Ņemot vērā, ka nominācija sarakstā netika iekļauta, nominācijas sagatavotāji no Baltijas valstīm vienojās par kopēju tikšanos, kuras laikā tika pārrunāti un izvērtēti iespējamie neiekļaušanas iemesli un tālākais darbs pie nominācijas pārstrādes procesa. Visas iesaistītās puses puda gatavību turpināt darbu pie kopīgās nominācijas, veicot padziļinātāku izpēti un papildinot to. Tika nolemts, ka, ņemot vērā, ka notiek UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” vadlīniju pārskatīšanas process, pārstrādātās nominācijas sagatavošana, tiek atlikta līdz tiks apstiprināti jaunie programmas darbības principi.

Tikšanās reizē piedalījās vēstures pētnieki, eksperti no muzejiem un arhīviem, kuros glabājas Sibīrijā rakstītās vēstules uz bērza tāss, Igaunijas, Latvijas un Lietuvas UNESCO Nacionālo komisiju pārstāvji, kā arī Latvijas Nacionālās bibliotēkas pārstāvji.

■ UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas sadarbības tīklu konference „Dokumentārais mantojums: kolektīvās atmiņas nesējs” (Rundāle, 2018. gada 29. maijs)

2017. gada notika UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālā reģistra papildināšana, iekļaujot tajā trīs jaunas nominācijas („Johana Kristofa Broces antikvārā kolekcija par Livoniju (Latviju un Igauniju) no 13. līdz 19. gadsimtam”, „Hernhūtiešu rokrakstu kolekcija, 18. līdz 19. gadsimts”, „Latviešu folkloras krātuves fonogrāfa valču kolekcija”) un papildinot vienu tajā jau esošu nomināciju („Sibīrijā rakstītās vēstules uz bērza tāss”).

Lai veicinātu programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālā reģistra atpazīstamību, 2018. gada 29. maijā Rundāles pils muzejā notika UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas sadarbības tīklu konference „Dokumentārais mantojums: kolektīvās atmiņas nesējs”. Konferences mērķauditorija bija UNESCO LNK sadarbības tīklu pārstāvji: UNESCO asociēto skolu skolotāji, tīkla „Stāstu bibliotēkas” dalībnieki un atmiņu institūciju darbinieki, kas glabā UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” vērtības.

Konferences mērķis bija iepazīt 2017. gadā UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā iekļautās dokumentārā mantojuma vērtības, un veicināt izpratni par dokumentāro mantojumu kā nozīmīgu resursu mantojuma izglītībā un novadpētniecībā; izcelt UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautisko nozīmību un aktualitāti šobrīd; stiprināt sadarbību starp UNESCO LNK sadarbības tīklos iesaistītajām institūcijām. Konference rosināja UNESCO LNK sadarbības tīklus iesaistīties dokumentāro liecību apzināšanā, pagātnes izzināšanā un sabiedrības izglītošanā par Latvijas vēstures jautājumiem.

Konferencē ar priekšlasījumu „Johana Kristofa Broces „Monumente” kā Latvijas mākslas vēstures izpētes avots” uzstājās Rundāles pils muzeja direktors Imants Lancmanis par tēmu „Vidzemes brāļu draudze – latviešu nacionālās atmodas „modinātājs”” stāstīja Latvijas Universitātēs Vēstures un filozofijas fakultātes profesors Gvido Straube. Tēmu „Fonogrāfs un fonogrāfija 19. gs. beigās –20. gs. pirmajās dekādēs. Globālie un Baltijas konteksti” atklāja Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas profesors Mārtiņš Boiko, savukārt Tukuma muzeja direktore Agrita Ozola iepazīstināja ar jauno kolekcijas katalogu „Sibīrijā tapušas vēstules uz bērza tāss” un stāstīja par tēmu „Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tāss: kolekcijas muzeālā interpretācija un prezentācija”. Konferences dalībniekiem tika prezentēti un izdalīti atklātņu komplekti, kuros ietverta informācija par nominācijām, kas iekļautas programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā un nacionālajā reģistrā.

Medijpratības un informācijpratības veicināšana

UNESCO aicina skatīt medijpratību un informācijpratību daudz plašāk par plašsaziņas līdzekļu un interneta portālu satura kritisku izvērtēšanu un uzsver, ka šis koncepts ietver simbiozi starp informāciju un medijiem, kas apkopota un ir brīvi pieejama ar jauno tehnoloģiju palīdzību. Medijpratībai un informācijpratībai ir nozīmīga loma īpaši izglītības procesā (gan formālajā, gan neformālajā), sekmējot ikviena iespējas nemitīgi pilnveidot un attīstīt dažādu kompetenču kopumu (zināšanas, prasmes un attieksmes), kas ir nepieciešamas mūsdienu cilvēka ikdienas dzīvē un darba tirgū.

■ Ekspertu diskusija – tiešraide „Digitālā realitāte – tieši tāda, kāda tā ir” (Rīga, 2018. gada 23.marts)

Digitālās nedēļas 2018 ietvaros Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes UNESCO Medijpratības un informācijpratības katedra sadarbībā ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju, kā arī partneriem no Latvijas Nacionālās bibliotēkas 2018. gada 23. martā organizēja ekspertu diskusiju – tiešraidi „Digitālā realitāte – tieši tāda, kāda tā ir”, kurā tika prezentēts pētījums par 9 līdz 16 gadus vecu bērnu un pusaudžu medijpratību Latvijā.

Pētījumu pēc Kultūras ministrijas iniciatīvas un ar tās finansiālu atbalstu 2017. gada rudenī veica LU Sociālo zinātņu fakultātes UNESCO Medijpratības un informācijpratības katedra. Pētījuma rezultātu analīze liecina, ka zināšanas, kuras bērni un pusaudži iegūst skolā un, ko viņiem spēj sniegt vecāki, nav pietiekamas, lai attīstītu prasmes un iemaņas, kādas šobrīd nepieciešamas, lai droši un prasmīgi darbotos dažādās platformās digitālajā vidē. Tāpat ieteicams izglītības procesā īpašu uzmanību pievērst sākumskolas un jaunākā pamatskolas vecuma bērnu izglītošanai attiecībā uz prasmēm, kas nepieciešamas informācijas meklēšanā, tās salīdzināšanā un izvērtēšanā. Bērnu un pusaudžu informācijpratības veicināšanā potenciāli būtu izmantojamas ne vien pedagogu, bet arī bibliotekāru prasmes un zināšanas darbā ar informāciju, kā arī ieteicams attīstīt izglītības iestāžu sadarbību ar publiskajām bibliotēkām.

Diskusijas mērķis bija uzrunāt bibliotekārus un pedagogus, kā arī bērnu vecākus visā Latvijā, lai iepazīstinātu ar pētījuma rezultātiem un aicinātu domāt par to, ko katrs varam darīt, un kāds atbalsts mums vajadzīgs, lai bērnu un pusaudžu dzīve digitālajā vidē būtu ne tikai aizraujoša, bet arī droša un lietderīga.

Diskusiju vadīja Radio 5 dīdžejs, ētera personība Magnuss Eriņš un tajā piedalījās LU Sociālo zinātņu fakultātes digitālo mediju un medijpratības pētnieces – ekspertes Līva Brice un Guna Spurava, UNESCO LNK ģenerālsekretāre Baiba Moļņika, LNB Bērnu literatūras centra medijpratības speciāliste Aiga Grēniņa.

■ **Globālais jaunatnes forums „Medijpratība algoritmu laikmetā: jaunatnes formula” (Rīga, 2018. gada 26. oktobris)**

No 2018. gada 24. līdz 31. oktobrim notika ikgadējā Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļa, kuru kopš 2012. gada rīko UNESCO sadarbībā ar Pasaules Aliansi sadarbībai medijpratības un informācijpratības jomā, Apvienoto Nāciju Organizācijas Civilizāciju Aliansi un Medijpratības un informācijpratības un starpkultūru dialoga universitāšu tīklu. Nedēļas mērķis ir aktualizēt medijpratības un informācijpratības jautājumus, veltot tiem īpašus pasākumus un aktivitātes, kā arī ideju, pētījumu un informācijas apmaiņu starptautiskā dimensijā.

No 24. līdz 25. oktobrim Kauņā, Lietuvā norisinājās viens no tematiskās nedēļas vadošajiem pasaules notikumiem – konference „*Media and Information Literate Cities: Voices, Powers, and Change Makers*”. Šīs konferences līdzorganizēšanā piedalījās Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes UNESCO Medijpratības un informācijpratības katedra, un kā konferences saistītais pasākums 2018. gada 26. oktobrī Rīgā notika globālais jaunatnes forums „Medijpratība algoritmu laikmetā: jaunatnes formula”. Foruma mērķis bija uzsvērt jauniešu kā pārmaiņu vēstnešu lomu medijpratībā un nepieciešamību pilnveidot ikviena sabiedrības locekļa informācijpratības prasmes.

Forumu organizēja UNESCO un Latvijas Universitāte sadarbībā ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju un Tamperes universitāti (Somija). Pasākumu atbalstīja Latvijas Republikas Kultūras ministrija, British Council pārstāvniecība Latvijā un Ziemeļvalstu Ministru padomes birojs Latvijā.

Jauniešu forums notika Latvijas Universitātes Dabaszinātņu akadēmiskajā centrā, pulcējot ap 250 jauniešus un medijpratības ekspertus no vairāk nekā 20 valstīm. Trīs sesiju laikā tika pievērsta uzmanība jautājumiem, kas kļuvuši aktuāli saistībā ar tehnoloģiju un digitālo mediju straujo attīstību un mākslīgā intelekta invāziju sabiedrības dzīvē, dodot dalībniekiem iespēju dalīties ar idejām, aktuālo pētījumu rezultātiem un radošiem projektiem medijpratībā.

Foruma eksperti un dalībnieki pārrunāja „jaunās ekrāna ekoloģijas” (*new screen ecology*) fenomenu jeb vienlaicīgu vairāku ekrānu lietošanu, kas mūsdienās, īpaši jauniešu vidū, ir kļuvusi par ikdienu. Tāpat tika pārrunāta medijpratības definīcija, vērsot uzmanību, ka tai kā kompetencei jābūt daudz plašākai nekā tikai mācībai par to, kā izmantot kritisko domāšanu, lasot ziņas.

Tika uzsvērtā programmēšanas apgūšanas nepieciešamība skolās, vienlaikus apzinoties, ka līdztekus tai nepieciešama dziļāka kritiskajā domāšanā balstītas izpratnes veicināšana par to, kā darbojās digitālā vide un algoritmi.

Notika arī diskusija par satura veidotāju un platformu uzturētāju atbildību pret saviem lietotājiem par ētiska satura publicēšanu, secinot, ka atbildība gulstas arī uz satura patērētājiem. Foruma eksperti mudināja jauniešus izmantot „skepses testu” jeb mēģināt vispirms sajūst individuālā līmenī, vai ziņa šķiet patiesa un ziņu avots – uzticams.

Foruma laikā tika prezentēti vairāki labās prakses piemēri, kā jaunieši paši īsteno dažādas medijpratības veicināšanas iniciatīvas. Galvenais secinājums veiksmīgai iniciatīvu darbībai bija lielā nozīme spējai sadarboties visām iesaistījām pusēm, tajā skaitā izglītības iestādēm, valdībai un pašvaldībām, nevalstiskajām organizācijām, bērnu vecākiem.

Lai piedalītos Pasaulē medijpratības un informācijpratības nedēļas pasākumā „Medijpratība algoritmu laikmetā: jaunatnes formula”, 26. oktobrī vizītē Rīgā ieradās UNESCO ģenerāldirektors vietnieks komunikācijas un informācijas jautājumos Moezs Šakšuks (*Moez Chakchouk*).

Forumā Moezs Šakšuks teica atklāšanas uzrunu, uzsverot informācijpratības un medijpratības ciešo saistību ar Ilgtspējīgās attīstības mērķiem, kultūras daudzveidības veicināšanu un jauniešu nozīmi šo mērķu sasniegšanā. Klātesošie tika informēti par pētījumiem, ko UNESCO veic medijpratībā, kā arī ģenerāldirektors vietnieks augstu novērtēja Latvijas ieguldījumu medijpratības un informācijpratības attīstīšanā.

Paralēli līdzdalībai jaunatnes forumā notika Moeza Šakšuka tikšanās ar Ārlietu ministrijas, Kultūras ministrijas, NATO Stratēģiskās komunikācijas izcilības centra un Baltijas Mediju ekselences centra pārstāvjiem, lai pārrunātu sadarbību un Latvijas ieguldījumu medijpratības un informācijpratības attīstībā.

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO
Latvijas
Nacionālā komisija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija
Pils laukums 4 – 206, Rīga, LV-1050

office@unesco.lv
www.unesco.lv

www.unesco.lv

[www.facebook.com/
UNESCOLNK](http://www.facebook.com/UNESCOLNK)

[twitter.com/
UNESCO_LNK](https://twitter.com/UNESCO_LNK)

[www.draugiem.lv/
UNESCO](http://www.draugiem.lv/UNESCO)